

Vážení čitatelia,

téma odpadov rezonuje denne z najrôznejších médií. Katastrofické scenáre súvisiace s neúmerným nárastom odpadov pri súčasnom stave a možnostiach ich zhodnocovania, recyklácie či likvidácie bez následkov na životné prostredie alebo ľudstvo samo snád' už dnes nenechá nikoho ľahostajným. Rýchly rast spotreby obyvateľstva ako následok zvyšujúceho sa životného štandardu sa odzrkadľuje v podobe neúmerne narastajúceho objemu produkovaného odpadu. Zvyšujúce sa objemy obchodovaného tovaru v celosvetovom meradle tak veľmi rýchlo „dobešli“ svojich producentov v podobe záťaže nazývanej „ODPAD“ a zodpovednosti za jeho vytváranie.

Obdobie jeho deponovania na vyhradených miestach, resp. jeho spaľovania ako jediného spôsobu likvidácie je ako nedokonalé a nedomyslené riešenie už históriou. Priemyselne vyspelé krajiny pochopili, že pri znižujúcich sa objemoch a obmedzených prírodných zdrojoch nestačí len spočinúť pri ich spotrebe, ale na odpad vznikajúci ich použitím treba hľadiť ako na sekundárny zdroj pre ďalšie spracovania a využitie. Odpad sa tak stal komoditou hodnou zamyslenia nielen vo vzťahu k ochrane životného prostredia, ale aj ako priemyselné odvetvie – odpadové hospodárstvo.

Odpadové hospodárstvo sa na Slovensku rieši už od roku 1991, kedy bol schválený prvý zákon o odpadoch. Bol v platnosti 10 rokov a v roku 2001 ho nahradil zákon o odpadoch č. 223/2001 Z. z. Ten platil až do roku 2015, kedy došlo k výrazným zmenám, ktoré ovplyvňujú odpadové hospodárstvo až dodnes. Platný zákon č. 79/2015 Z. z. bol medzičasom už viackrát menený a dopĺňa ho množstvo vyhlášok ustanovujúcich povinnosti tvorcov, skladovateľov, prepravcov aj zhodnocovateľov odpadu.

Slovensko ako člen Európskej únie má povinnosť plniť nariadenia a smernice únie aj v oblasti odpadového hospodárstva, t. j. aj určené limity recyklovaného odpadu z celkového množstva produkovaného odpadu. Jeho rôznorodosť čo do pôvodu a vplyvu na životné prostredie si však vyžiadala potrebu triedenia s cieľom dosiahnuť čo najvyšší podiel recyklácie vyprodukovaného odpadu, a tak znížiť podiel jeho skladovania alebo likvidácie. Kým niektoré vyspelé krajiny dnes dosahujú viac ako 60 % podiel recyklácie vyprodukovaného odpadu, Slovensko sa blíži k 40 % hranici. Osobitne riešenou oblasťou pritom musí byť aj činnosť zodpovedných smerujúca k predchádzaniu vzniku odpadov.

Vydavateľstvo Wolters Kluwer SR, s. r. o., reaguje na potrebu trhu disponovať kvalitnými a aktuálnymi informáciami z oblasti odpadového hospodárstva, a preto od roku 2020 rozširuje svoju ponuku odborných časopisov o mesačník ODPADY, ktorý od 1. januára 2020 prevzalo do svojho portfólia od pôvodného vydavateľa EPOS. Nový dizajn a obsahová štruktúra časopisu boli navrhnuté s cieľom, aby časopis čo najlepšie reflektoval potreby jeho čitateľov. Na stránkach časopisu nájdete každý mesiac odborné a kvalitné informácie z oblasti odpadov a odpadového hospodárstva prostredníctvom fundovaných a aktuálnych článkov, resp. pravidelných rubriek. Časopis je určený najmä obciam, mestám, pôvodcom odpadov, subjektom nakladajúcim s odpadmi, výrobcom uvádzajúcim na trh vyhradené výrobky, ako aj odborníkom z praxe, z akademickej pôdy a širokej verejnosti.

Časopis ODPADY bude prinášať napríklad informácie o:

- nakladaní s odpadom vrátane nebezpečných odpadov,
- prevádzkovaní skládok odpadov a o povinnostiach s tým spojených,
- komunálnom odpade a drobnom stavebnom odpade,
- cezhraničnom pohybe odpadov,
- zodpovednosti za porušenie povinností, ktoré ukladá zákon o odpadoch,
- autorizovaných činnostiach a udelení autorizácie.

Pri tvorbe časopisu sme nadviazali spoluprácu s poprednými odborníkmi z praxe, z ministerstiev a iných inštitúcií, ako aj s vedeckými a akademickými pracovníkmi univerzít a vysokých škôl. Radi by sme aj vás oslovili s možnosťou spolupráce. Vaše praktické skúsenosti z oblasti odpadového hospodárstva môžete v časopise zverejniť formou honorovaného článku. S radosťou privítame aj vaše podnety a návrhy, ktoré by mohli prispieť k zvýšeniu úrovne časopisu a prípadne rozšíriť jeho navrhovanú štruktúru o oblasti, ktoré považujete za dôležité.

Verím, že časopis bude spĺňať najvyššie odborné štandardy a informácie v ňom uverejnené vám pomôžu pri každodennej práci.

Ing. Klára Glosíková
šéfredaktorka

NA AKTUÁLNU TÉMU

- Zákaz jednorazových výrobkov z plastu 2
■ doc. JUDr. Boris Balog, PhD.

LEGISLATÍVA

- Zákaz skládkovania odpadu, ktorý neprešiel úpravou 4
■ JUDr. Katarína Liebscherová
- Analýza trestného činu neoprávneného nakladania s odpadmi 8
■ JUDr. Dominika Kučerová, PhD.

TRENDY

- Grantová schéma pod EIT RawMaterials pre recykláciu nerastných surovín 13
■ Ing. Tomáš Pavlík, PhD.
- Súčasný stav vzniku a nakladania s odpadmi na Slovensku a v štátoch Európskej únie 15
■ Ing. Martina Laubertová, PhD.
- Čo s batériami z elektromobilov po ukončení ich životnosti? 17
■ (JG)

ZO SÚDNEJ PRAXE

- Predbežná povaha správy o environmentálnej kontrole 18
■ Mgr. Samuel Rybníkár, PhD.
- Vymedzenie pojmov odpad a preprava odpadu 21
■ Mgr. Samuel Rybníkár, PhD.

NAŠA PORADŇA

- Otázky a odpovede 24
■ Ing. Zuzana Balková

ZÁKAZ JEDNORAZOVÝCH VÝROBKOV Z PLASTU

doc. JUDr. Boris Balog, PhD.
Riaditeľ odboru právnych služieb
Ministerstvo hospodárstva SR

**Rozsiahla novela zákona č. 79/2015 Z. z. o odpadoch a o zme-
ne a doplnení niektorých zákonov v z. n. p. (ďalej len „zákon
o odpadoch“), ktorú schválila Národná rada SR dňa 27. no-
vembra 2017 priniesla okrem iného aj zásadné legislatívne
riešenie ďalšieho uvádzania jednorazových výrobkov z plastu.
Toto riešenie je súčasne radikálne, a to z dôvodu, že predsta-
vuje výslovný zákonný zákaz ich uvádzania. Tým dôjde k zni-
žovaniu ich používania a ich postupnému úplnému vytesneniu
zo spoločnosti.**

Zákonný zákaz uvádzania jednorazových výrobkov z plastu sa týka obalov a tiež neobalov. Došlo teda k doplneniu štvrtej časti zákona o odpadoch – Rozšírená zodpovednosť výrobcov, pretože táto sa vzťahuje tak na obaly a odpady z obalov, ako aj na neobalové výrobky a odpad z nich.

Vo vzťahu k obalom je zákaz uvádzania jednorazových výrobkov z plastu vyjadrený v novom § 53a zákona o odpadoch, ktorý stroho konštatuje, že:

„Zakazuje sa uvádzať jednorazové výrobky z plastu uvedené v prílohe č. 7a a obaly z oxo-degradovateľných plastov na trh Slovenskej republiky.“

Vo vzťahu k neobalovým výrobkom je to nový § 73a zákona o odpadoch, podľa ktorého:

„Zakazuje sa uvádzať jednorazové výrobky z plastu uvedené v prílohe č. 7a a neobalové výrobky z oxo-degradovateľných plastov na trh Slovenskej republiky.“

Obidve tieto ustanovenia, § 53a a § 73a nadobúdajú účinnosť 3. júla 2021.

Hlavným dôvodom prijatia tejto právnej úpravy je vytvorenie zákonného nástroja na trvalé a systematické znižovanie odpadu z jednorazových výrobkov z plastu, či už ako obalov, alebo ako neobalov, a to tým, že sa zastaví ich uvádzanie v SR. Jednorazové plastové výrobky sú na Slovensku spotrebované každodenne a ihneď po použití sa spravidla vyhodia. Cieľom zákazu uvádzať jednorazové plastové výrobky na trh SR je preto znížiť nepriaznivý vplyv na životné prostredie a zároveň viac obmedziť nadmerné používanie plastových výrobkov.

Zákaz uvádzať na trh sa vzťahuje aj na oxo-degradovateľné plasty, pretože tento druh plastu nie je biologicky rozložiteľný, rozkladá sa na mikroplasty, ktoré znečisťujú životné prostredie. Oxo-degradovateľný plast je plastový materiál, ktorý obsahuje prísady spôsobujúce prostredníctvom oxidácie fragmentáciu plastového materiálu na mikrofragmenty alebo jeho chemický rozklad.

Zákazy podľa § 53a a § 73a zákona o odpadoch nemajú len pozitívny dopad, ktorý je v oblasti ochrany životného prostredia a redukcie tvorby odpadov, ale tento zákaz má aj iné spoločenské dopady. V súvislosti so zákazom uvádzať na trh SR jednorazové plastové výrobky uvedené v prílohe č. 7a zákona o odpadoch a obaly a neobalové výrobky z oxo-degradovateľných plastov, negatívne budú ovplyvnení výrobcovia týchto výrobkov, ktorí dnes uvádzajú tieto výrobky na trh. Na druhej strane však budú pozitívne ovplyvnení tí výrobcovia, ktorí vyrábajú a uvádzajú alternatívy k jednorazovým výrobkom z plastov v podobe výrobkov z iných materiálov, ako sú plasty. Aj keď to dnes nie je možné presne vyčíslieť, podľa údajov Európskej komisie ide o výrobky, ktoré už dnes majú dostupné environmentálne prijateľnejšie a cenovo dostupné alternatívy vrátane opakovateľne použiteľných.

Ustanovenie § 53a a § 73a zákona o odpadoch sa konkrétne vzťahuje na:

- a) **Jednorazové výrobky z plastu** – takýto výrobok je výrobok, ktorý je vyrobený úplne alebo čiastočne z plastu a ktorý nie je navrhnutý, vyrobený alebo uvedený na trh s tým účelom, aby počas svojej životnosti absolvoval niekoľko cyklov alebo rotácií tým, že sa vráti výrobcovi na opätovné naplnenie alebo aby bol opätovne použitý na ten istý účel,

na ktorý bol vyrobený. V tomto prípade je preto pre správne vymedzenie pôsobnosti zákona dôležité nielen to, že musí ísť o výrobok z plastu, ale aj o to, že to nie je opakovane použiteľný výrobok, resp. v tomto prípade to nie je opakovateľne použiteľný obal alebo neobal. Musí byť preto naplnený tak prvok materiálový, ako aj prvok jednorazovosti. Vzhľadom na vysoké pokuty spojené s porušením § 53a a § 73a zákona o odpadoch je presné definovanie týchto výrobkov dôležité.

b) V novej prílohe č. 7a k zákonu o odpadoch je **výpočet jednorazových výrobkov z plastu, ktoré je zakázané uvádzať na trh na Slovensku**, a to:

1. vatové tyčinky do uší, na ktoré sa nevzťahuje zákon č. 362/2011 Z. z. o liekoch a zdravotníckych pomôckach a o zmene a doplnení niektorých zákonov v z. n. p. a nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 527/2008 Z. z., ktorým sa ustanovujú podrobnosti o technických požiadavkách a postupoch posudzovania zhody aktívnych implantovateľných zdravotníckych pomôcok,
2. príbory (vidličky, nože, lyžice, paličky na jedenie),
3. taniere,
4. slamky, na ktoré sa rovnako nevzťahuje zákon č. 362/2011 Z. z. o liekoch a zdravotníckych pomôckach a o zmene a doplnení niektorých zákonov v z. n. p. a nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 527/2008 Z. z., ktorým sa ustanovujú podrobnosti o technických požiadavkách a postupoch posudzovania zhody aktívnych implantovateľných zdravotníckych pomôcok,
5. miešadlá na nápoje,
6. paličky určené na pripevnenie k balónom a podopieranie balónov okrem balónov na priemyselné alebo iné profesionálne využitie a uplatnenie, ktoré sa nedistribujú spotrebiteľom, ako aj mechanizmy takýchto paličiek,
7. nádoby na potraviny vyrobené z expandovaného polystyrénu, t. j. nádoby, ako sú škatule s viečkom alebo bez viečka, ktoré sa používajú na potraviny, ktoré sú:
 - určené na priamu konzumáciu, buď na mieste predaja, alebo na inom mieste, ako je miesto predaja (tzv. take-away),
 - spravidla konzumované priamo z tejto nádoby a
 - hotové na konzumáciu bez akejkoľvek ďalšej prípravy, napríklad varenia alebo zohrievania vrátane nádob na potraviny určené na rýchle občerstvenie (tzv. fast-food) alebo na akékoľvek iné jedlá určené na priamu konzumáciu okrem nápojových obalov, tanierov a balení a vrecúšok obsahujúcich potraviny,
8. nápojové obaly vyrobené z expandovaného polystyrénu vrátane ich uzáverov a viečok,

9. poháre na nápoje vyrobené z expandovaného polystyrénu vrátane ich uzáverov a viečok.

Na všetky tieto jednorazové plastové výrobky sa bude **od 3. júla 2021 vzťahovať zákaz ich uvádzania na trh**. Tým, že tento zákaz bol v legislatíve prijatý už v roku 2019, bol vytvorený priestor 1 a pol roka tzv. legisvakancie, teda prípravy všetkých dotknutých subjektov na plnenie tejto povinnosti od 3. júla 2021. Zákon o odpadoch okrem takejto dlhej legisvakancie ustanovil v prechodnom ustanovení v § 135g ešte ďalšiu dodatočnú lehotu pre distribuovanie jednorazových výrobkov z plastu, a to do 31. decembra 2021. Tento deň súčasne predstavuje definitívny koniec lehoty, počas ktorej možno aj po účinnosti zákazu uvádzania jednorazových výrobkov z plastu ich distribuovanie. Táto možnosť dodistribúovania jednorazových výrobkov z plastu má slúžiť na to, aby boli takpovediac vyskladnené aj posledné zásoby. Malo by ísť len o ukončenie distribúcie posledných zvyškov alebo zásob takýchto plastových výrobkov. Od 1. januára 2022 už ich uvádzanie a ani distribúcia nebudú možné vôbec.

Zákon o odpadoch pre splnenie tejto povinnosti ustanovil aj prísne sankcie a porušenie § 53a a § 73a zaradil do najprísnejšej kategórie správnych deliktov, za ktoré je **pokuta od 4 000 eur až do 350 000 eur**.

Konanie o uložení pokuty právnickej osobe alebo fyzickej osobe – podnikateľovi, ktorí by porušili zákaz podľa § 53a alebo § 73a zákona o odpadoch možno začať do jedného roka odo dňa, keď sa orgán štátnej správy odpadového hospodárstva dozvedel o porušení tohto zákazu, najneskôr však do troch rokov odo dňa, keď k porušeniu zákazu došlo. Pri ukladaní pokuty orgán štátnej správy odpadového hospodárstva prihliada najmä na závažnosť, rozsah a čas trvania protiprávneho konania.

Orgán štátnej správy odpadového hospodárstva môže v rozhodnutí o uložení pokuty povinnému súčasne uložiť, aby v určenej lehote vykonal opatrenia na nápravu následkov protiprávneho konania, za ktoré mu bola pokuta uložená. Ak povinný v určenej lehote tieto opatrenia nevykoná, môže mu orgán štátnej správy odpadového hospodárstva uložiť **ďalšiu pokutu až do dvojnásobku hornej hranice pokuty** ustanovenej zákonom o odpadoch, čo v tomto prípade predstavuje **až 700 000 eur**.

Ak povinný znovu poruší v čase jedného roka od právoplatnosti rozhodnutia o uložení pokuty zákaz podľa § 53a alebo § 73a zákona o odpadoch, za ktorú mu bola pokuta uložená, alebo nesplní opatrenie na nápravu, uloží sa mu ďalšia pokuta až do dvojnásobku hornej hranice pokuty ustanovenej zákonom o odpadoch, čo, ako je uvedené vyššie, v tomto prípade predstavuje až 700 000 eur. ■

ZÁKAZ SKLÁDKOVANIA ODPADU, KTORÝ NEPREŠIEL ÚPRAVOU

JUDr. Katarína Liebscherová
Advokátka
Eversheds Sutherland,
advokátska kancelária, s.r.o.

Dňa 27. novembra 2019 bola v Národnej rade SR schválená rozsiahla novela zákona č. 79/2015 o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v z. n. p. (ďalej len „zákon o odpadoch“) obsahujúca mnoho zmien, ktoré nadobudnú účinnosť postupne odo dňa vyhlásenia novely zákona v Zbierke zákonov SR až do 1. januára 2023. Keďže ide o veľmi rozsiahlu novelu zákona o odpadoch, zameriame sa len na jednu jej časť, a to konkrétne na zákaz skládkovania odpadu, ktorý neprešiel úpravou.

Právna úprava zákazu skládkovania odpadu, ktorý neprešiel úpravou

Podľa novely zákona o odpadoch sa do § 13 písm. e) zákona o odpadoch pridáva bod 9, ktorý ustanovuje zákaz zneškodňovať skládkovaním odpad, ktorý neprešiel úpravou. Z tohto zákazu je vyňatý len inertný odpad, ktorého úprava s cieľom zníženia množstva odpadu alebo jeho nebezpečenstva pre zdravie ľudí alebo pre životné prostredie nie je technicky možná a odpad, u ktorého by úprava nevedla k zníženiu množstva odpadu ani nezabránila ohrozeniu zdravia ľudí alebo ohrozeniu životného prostredia.

Zákaz zneškodňovať skládkovaním odpad, ktorý neprešiel úpravou, by mal nadobudnúť **účinnosť 1. januára 2021**.

Súčasný znenie zákona o odpadoch už obsahuje zákaz skládkovania odpadov, ale v súvislosti s inými druhmi odpadu, a to konkrétne v súvislosti s nasledujúcimi druhmi odpadov:

1. kvapalné odpady,
2. odpady, ktoré sú v podmienkach skládky výbušné, korozívne, oksylichujúce, vysoko horľavé alebo horľavé,
3. odpad zo zdravotnej starostlivosti a veterinárnej starostlivosti, ktorého katalógové číslo pred jeho spracovaním je uvedené v prílohe č. 8; spracovanie takéhoto odpadu a každá následná zmena jeho katalógového čísla nemá vplyv na zákaz jeho skládkovania,
4. odpadové pneumatiky okrem pneumatík, ktoré sú použité ako konštrukčný materiál pri budovaní skládky, pneumatík z bicyklov a pneumatík s väčším vonkajším priemerom ako 1 400 mm,

5. odpady, ktorých obsah škodlivých látok presahuje hraničné hodnoty koncentrácie škodlivých látok podľa prílohy č. 5,
6. vytriedený biologicky rozložiteľný kuchynský a reštauračný odpad,
7. vytriedené zložky komunálneho odpadu, na ktoré sa vzťahuje rozšírená zodpovednosť výrobcov, okrem nezhodnotiteľných odpadov po dotriedení,
8. biologicky rozložiteľný odpad zo záhrad a parkov vrátane biologicky rozložiteľného odpadu z cintorínov okrem nezhodnotiteľných odpadov po dotriedení.

Novela zákona o odpadoch teda len rozširuje zákaz skládkovania o nový druh odpadu. Podľa dôvodovej správy bolo doplnenie zákazu zneškodňovať skládkovaním odpad, ktorý neprešiel úpravou okrem ustanovených výnimiek, potrebné z dôvodu odstránenia transpozičných nedostatkov vytykaných zo strany Európskej komisie v rámci prebiehajúceho konania v súlade s rozsudkom Malagrotta [transpozičné nedostatky sa týkajú transpozície čl. 6 písm. a) smernice Rady 1999/91/ES z 26. apríla 1999 o skládkach odpadov (ďalej len „smernica o skládkach odpadov“)].

Novela zákona taktiež mení aj definíciu pojmu „úprava odpadu“. Podľa nového znenia § 3 ods. 9 zákona o odpadoch sa pod pojmom úprava odpadu rozumie: „fyzikálny proces, tepelný proces, chemický proces alebo biologický proces vrátane triedenia odpadu, ktorý zmení vlastnosti odpadu s cieľom zmenšiť jeho objem alebo znížiť jeho nebezpečné vlastnosti, uľahčiť manipuláciu s ním alebo zlepšiť možnosti jeho zhodnotenia“.

Ako možno vidieť, nová definícia pojmu úprava odpadu sa zameriava najmä na samotný proces, ktoré-

ho výsledkom je zmena vlastností odpadu. V súčasnosti platná definícia pojmu úprava odpadu sa zameriava skôr na dané vlastnosti odpadu a znie nasledovne: „Úprava odpadu je činnosť, ktorá vedie k zmene chemických vlastností, biologických vlastností alebo fyzikálnych vlastností odpadu za účelom umožnenia alebo uľahčenia jeho prepravy, zhodnotenia, spracovania alebo za účelom zmenšenia objemu alebo zníženia jeho nebezpečných vlastností.“

Podľa dôvodovej správy je aj samotná definícia pojmu úprava odpadu prevzatá zo smernice o skládkach odpadov, konkrétne z čl. 2 písm. h) tejto smernice. Rovnako ako samotný zákaz skládkovania odpadov, ktoré neprešli úpravou, aj definíciu pojmu úprava odpadu bolo potrebné zmeniť z dôvodu odstránenia transpozičných nedostatkov vytykánych zo strany Európskej komisie v rámci prebiehajúceho konania v súlade s rozsudkom Malagrotta.

Samotná novela poskytuje celkom všeobecnú definíciu pojmu úprava odpadu, a teda neobsahuje žiadne konkrétne príklady, čo sa môže považovať za dostatočnú úpravu odpadu pred jeho skládkovaním. Jednotlivé príklady obsahuje len dôvodová správa, ktorá však nie je právne záväzná. Podľa dôvodovej správy sa za dostatočnú úpravu pred skládkovaním nepovažujú ľahké fyzikálne procesy úpravy odpadu, napríklad mletie a stláčanie odpadu. Úprava odpadu pred skládkovaním musí byť taká, aby sa čo najviac obmedzili negatívne vplyvy na životné prostredie a zdravie ľudí. Minimálnou požiadavkou na úpravu pred skládkovaním je triedenie odpadu a stabilizácia organickej frakcie najmä potravinového odpadu, ktorý je dovolené zberať so zmesovým komunálnym odpadom. Za úpravu odpadu sa považuje predovšetkým mechanicko-biologická úprava.

Pripomienky k zakazu skládkovania odpadu, ktorý neprešiel úpravou

Novela zákona o odpadoch v časti zakazu skládkovania odpadu, ktorý neprešiel úpravou, vzniesla vlnu odporu a nesúhlasu medzi odbornou verejnosťou. Viacero subjektov vznieslo svoje pripomienky v rámci medzirezortného pripomienkového konania (pozn.: *Vznesené pripomienky v rámci medzirezortného pripomienkového konania sú dostupné na: <<https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/-/SK/dokumenty/LP-2019-350>>*), avšak vo väčšine prípadov bezúspešne.

Obsahom väčšiny súvisiacich pripomienok bola požiadavka dostatočne časovo posunúť legislatívnu účinnosť ustanovenia týkajúceho sa zakazu zneškodňovať skládkovaním odpad, ktorý neprešiel úpravou.

Niektoré subjekty navrhovali dokonca posunúť účinnosť tohto ustanovenia o 2 roky, a to od 1. januára 2023. Tento návrh bol logicky odôvodnený potrebou vybudovať infraštruktúru pre takýto účel, keďže v súčasnosti nie sú na Slovensku potrebné kapacity, aby mohol byť všetok odpad pred jeho uložením na skládku upravený. Na vybudovanie zariadení potrebných na úpravu odpadu a získanie potrebných povolení treba dostatočne dlhé časové obdobie. Najmä pri výstavbe technologicky náročnejších zariadení treba prejsť najskôr procesom posudzovania vplyvov na životné prostredie, ktorý môže trvať aj 1 - 2 roky a až následne možno vôbec požiadať o stavebné povolenie a začať s výstavbou samotného zariadenia. V prípade, ak by bolo potrebné vykonať aj verejné obstarávanie, tak by sa celý proces ešte o niekoľko mesiacov až niekoľko rokov predlžil.

Veľká časť pripomienok obsahovala aj požiadavku na jasnejšiu definíciu výnimiek, keď nemusí prejsť odpad pred jeho skládkovaním úpravou. Podľa niektorých subjektov nie je dostatočne jasné, akého odpadu by sa mali týkať výnimky zo zakazu skládkovania odpadu, ktorý neprešiel úpravou. Taktiež bola namietaná určitosť pojmu úprava odpadu. Bolo navrhnuté, aby sa do zákona o odpadoch, resp. vyhlášky o skládkovaní odpadov a uskladnení odpadovej ortuti doplnili konkrétne príklady úpravy odpadov pred ich zneškodnením skládkovaním najmä pre významné druhy odpadov, ako napríklad zmesový komunálny odpad, zmiešané obaly, prípadne pre iné druhy odpadov, ktoré by sa mali používať s cieľom znížiť množstvo odpadu, nebezpečnosť pre zdravie ľudí alebo pre životné prostredie.

Avšak vyššie uvedené pripomienky odbornej verejnosti neboli akceptované a Národná rada SR schválila dané ustanovenia novely zákona o odpadoch v znení, v akom boli pôvodne navrhnuté (viď vyššie uvedené schválené znenie).

Smernica o skládkach odpadov

Ako vyplýva z dôvodovej správy k novele zákona o odpadoch, vyššie uvedený zákaz skládkovania odpadu, ktorý neprešiel úpravou, bol do zákona o odpadoch pridaný z dôvodu potreby odstrániť transpozičné nedostatky vytykávané zo strany Európskej komisie v rámci prebiehajúceho konania. Nedostatočne transponovaná bola smernica o skládkach odpadov.

Základné ciele smernice o skládkach odpadov sú:

1. Podporiť prechod EÚ na obehové hospodárstvo a splniť požiadavky smernice Európskeho parlamentu a Rady 2008/98/ES z 19. novembra 2008

- o odpade a o zrušení určitých smerníc (ďalej len „rámcová smernica o odpade).
2. Zabezpečiť postupné znižovanie ukladania odpadu na skládku, najmä odpadu vhodného na recykláciu alebo zhodnotenie.
 3. Ustanoviť pomocou prísnych prevádzkových a technických požiadaviek na odpad a skládky opatrenia, postupy a usmernenia na predchádzanie alebo obmedzovanie negatívnych vplyvov na životné prostredie, najmä znečisťovania povrchových a podzemných vôd, pôdy a ovzdušia vrátane skleníkového efektu, ako aj rizika pre zdravie ľudí počas celého života skládky.

Nedostatočná transpozícia sa konkrétne týkala čl. 6 písm. a) smernice o skládkach odpadov, ktorý znie nasledovne: *„Členské štáty prijímú také opatrenia, aby zabezpečili, že na skládku bude **ukladaný len taký odpad, ktorý bol upravený**. Toto ustanovenie sa nemusí vzťahovať na inertný odpad, ktorého úprava s cieľom zníženia množstva odpadu alebo jeho nebezpečenstva pre zdravie ľudí alebo pre životné prostredie nie je technicky možné, ani na akýkoľvek iný odpad, u ktorého by takáto úprava neprispela k dosahovaniu cieľov tejto smernice, ktoré sú uvedené v článku 1.“*

Smernica o skládkach odpadov nadobudla účinnosť už 16. júla 1999 a pôvodné členské štáty ju mali povinnosť transponovať do 16. júla 2001. Z predmetného vyplýva, že vtedajšie členské štáty EÚ mali zákaz skládkovania odpadu, ktorý nebol upravený, transponovať do svojich právnych poriadkov už v roku 2001.

Keďže SR je už pomerne dlhú dobu členom EÚ, mala dostatočne veľa času na transpozíciu čl. 6 písm. a) smernice o skládkach odpadov. Vyššie uvedená novela zákona o odpadoch zavádzajúca zákaz skládkovania odpadov, ktoré neprešli úpravou, je teda nevyhnutným krokom, ktorý SR musela spraviť. Avšak je pravdou, že SR k tomuto kroku pristúpila pomerne neskoro, čo v praxi môže priniesť veľké množstvo problémov, na ktoré bolo poukázané už v pripomienkovom konaní.

Rozhodnutie Rady, ktorým sa stanovujú kritériá a postupy pre prijímanie odpadu na skládky odpadu

Smernica o skládkach odpadov nie je jediný európsky právny predpis, ktorý obsahuje zákaz prijatia odpadu na skládku, ktorý neprešiel úpravou. Takúto úpravu obsahuje aj Rozhodnutie Rady z 19. decembra 2002, ktorým sa stanovujú kritériá a postupy pre prijímanie

odpadu na skládky odpadu podľa článku 16 a prílohy smernice 1999/31/ES (2003/33/ES).

Rada EÚ prijala predmetné rozhodnutie s účinnosťou od 16. júla 2004. Toto rozhodnutie bližšie upravuje kritériá a postupy pre prijímanie odpadu na skládky odpadu.

Jedným zo základných kritérií pre prijímanie odpadu na skládky odpadu je určovanie prijateľnosti odpadov pre skládky odpadu. Medzi hlavné požiadavky základnej charakterizácie odpadu patrí opis úpravy odpadu uplatňovaného v súlade s čl. 6 písm. a) smernice o skládkach odpadu alebo vyhlásenie o tom, prečo sa takáto úprava nepovažuje za nevyhnutnú.

Podľa tohto rozhodnutia sa na skládku nemôžu prijať odpady, ak neboli podrobené predchádzajúcej úprave podľa čl. 6 písm. a) smernice o skládkach odpadov alebo ak sú kontaminované v takom rozsahu, ktorý zvyšuje riziko spojené s odpadom natoľko, že predstavuje dostatočný dôvod na ich uloženie v iných zariadeniach.

Z predmetného rozhodnutia jednoznačne vyplýva, že pri skládkovaní sa predpokladá určitá úprava odpadu, ktorý má byť uložený.

Predmetné len potvrdzuje a dopĺňa čl. 6 smernice o skládkach odpadov, a teda potvrdzuje nevyhnutnosť zavedenia zákazu skládkovania odpadu, ktorý neprešiel úpravou, aj na území SR.

Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie vo veci C-323/13, Malagrotta (Komisia vs. Taliansko) z 15. októbra 2014

Dôvodová správa k novele zákona o odpadoch v časti zavedenia zákazu skládkovania odpadov, ktoré neprešli úpravou, odkazuje na rozsudok Súdneho dvora EÚ vo veci C-323/13, Malagrotta (Komisia vs. Taliansko) z 15. októbra 2014. V predmetnom rozsudku Súdny dvor EÚ skonštatoval, že skládkovanie neupraveného odpadu predstavuje porušenie smernice o skládkach odpadov a taktiež rámcovej smernice o odpade.

Tento rozsudok sa síce týkal Talianska, avšak je záväzný aj pre SR, keďže predstavuje záväzný výklad práva EÚ.

Súdny dvor EÚ sa vyjadril, že členský štát musí prijať opatrenia, aby sa na skládku odpadov ukladal len upravený odpad, a to podľa čl. 1 ods. 1 a čl. 6 písm. a) smernice o skládkach odpadov a čl. 4 a čl. 13 rámcovej smernice o odpade.

Podľa názoru Súdneho dvora EÚ musia členské štáty maximálne ako sa dá, zabrániť negatívnym účinkom na životné prostredie a zabezpečiť úpravu odpadov zodpovedajúcu súčasnému stavu techniky. Zohľadnený má byť aj technický a vedecký pokrok a členské štáty ho majú pravidelne uplatňovať v praxi. Členské štáty musia zabezpečiť aj uplatňovanie hierarchie odpadového hospodárstva.

Vzhľadom na cieľ definovaný v čl. 1 ods. 1 smernice o skládkach odpadov treba ustanoviť opatrenia na prevenciu alebo zníženie negatívnych následkov na životné prostredie a rizík pre zdravie ľudí. Skládky musia byť kontrolované a správne spravované.

V rozsudku bolo taktiež jednoznačne konštatované, že členské štáty sa pri transpozícii smernice o skládkach odpadov nemôžu rozhodnúť pre akékoľvek spracovanie odpadu, ale sú povinné skúmať a vykonávať najvhodnejšie spracovanie odpadu (vrátane stabilizácie organickej frakcie) s cieľom, čo najviac znížiť negatívne následky. Dôležitá je najmä minimalizácia negatívnych následkov vzniku a nakladania s odpadom pre ľudské zdravie a životné prostredie.

Súdny dvor EÚ uviedol na pravú mieru aj skutočnosť, že drvenie a lisovanie odpadov nemožno akceptovať ako dostatočnú úpravu odpadu.

Ako zhrnutie tohto rozsudku možno uviesť, že členské štáty musia zabezpečiť, aby boli odpady ukladané na skládku vopred upravené dostupnými metódami a boli v čo najväčšej miere znížené negatívne následky ukladaného odpadu na životné prostredie a ľudské zdravie. Nedostatok kapacít mechanicko-biologického spracovania je porušením rámcovej smernice o odpade.

Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie vo veci C-6/03, Deponiezweckverband Eiterköpfe zo 14. apríla 2005

V súvislosti s judikatúrou Súdneho dvora EÚ by sme chceli dať do pozornosti ešte jeden jeho rozsudok, ktorý dokonca predchádzal rozsudku Malagrotta z 15. októbra 2014.

Predmetom posudzovania bol súlad vnútroštátnej úpravy so smernicou o skládkach odpadov. Podľa vnútroštátneho práva bolo možné ukladať na skládku odpad upravený mechanicko-biologicky, len ak odpady spĺňajú ustanovené kritéria, ktoré boli určené nad rámec príslušných európskych právnych predpisov.

Súdny dvor EÚ v tomto rozsudku skonštatoval, že členský štát si môže ustanoviť dokonca prísnejšie kritériá a kratšie lehoty ako ustanovuje právo EÚ, v tom-

to prípade konkrétne podľa smernice o skládkach odpadov. Avšak vnútroštátne opatrenia musia sledovať rovnaký cieľ ako smernica o skládkach odpadov, t. j. zníženie znečistenia vody a vzduchu prostredníctvom redukcie množstva biologicky rozložiteľného kuchynského odpadu ukladaného na skládku.

Na účely dosiahnutia prahových hodnôt vyžadoval vnútroštátny predpis, ktorý bol predmetom skúmania v rámci tohto konania, aby bol biologicky odbúrateľný odpad pred uložením na skládku podrobený spracovaniu. V prípade odpadu, ktorý sa spracúva mechanicko-biologicky, zahŕňa toto spracovanie postupy, ako sú drvenie, triedenie, kompostovanie a fermentácia.

V prípade ostatných odpadov sa používa tepelné spracovanie, v tomto prípade spaľovanie. Súdny dvor EÚ konštatoval, že všetky tieto formy spracovania sú v súlade so smernicou o skládkach odpadov. Článok 6 písm. a) smernice o skládkach odpadov ukladá členským štátom povinnosť zabezpečiť, aby bol na skládku ukladaný len taký odpad, ktorý bol upravený. Úprava je definovaná v čl. 2 písm. h) smernice o skládkach odpadov ako: „fyzikálny, tepelný, chemický alebo biologický proces, vrátane triedenia, ktorý zmení vlastnosti odpadu s cieľom zmenšiť jeho objem alebo zredukovať nebezpečné vlastnosti, uľahčiť manipuláciu s ním alebo zlepšiť možnosti jeho zhodnotenia“. Z toho predovšetkým vyplýva, že smernica o skládkach odpadov upravuje tepelnú úpravu odpadov s cieľom redukovať ich nebezpečné vlastnosti.

Predmetný výklad toho, čo možno považovať za mechanicko-biologické spracovanie (drvenie, triedenie, kompostovanie a fermentácia) môže pomôcť aj pri výklade novej povinnosti podľa novely zákona o odpadoch, že len upravený odpad môže byť uložený na skládku.

Zhrnutie

Z uvedeného obsahu tohto článku vyplýva, že v prípade novely zákona o odpadoch týkajúcej sa zákažu skládkovania odpadov, ktoré neprešli úpravou, nejde o výmysel slovenského Ministerstva životného prostredia, ale ide o povinnosť SR transponovať príslušné ustanovenia smernice o skládkach odpadov. Avšak je pravdou, že SR mohla predmetné ustanovenie transponovať už dávno a mohla sa tak vyhnúť aplikačným problémom, ktoré pravdepodobne v praxi nastanú, keďže sa javí ako problematické do 1. januára 2021 zriadiť dostatočné množstvo zariadení, v ktorých bude možné upraviť odpad pred jeho uložením na skládku. ■

ANALÝZA TRESTNÉHO ČINU NEOPRÁVNENÉHO NAKLADANIA S ODPADMI

JUDr. Dominika Kučerová, PhD.
Právna čakatelka prokuratúry

S akoukoľvek ľudskou činnosťou je spojená produkcia odpadu. Tak, ako rýchlo rastie počet ľudí na planéte, tak rýchlo narastá aj množstvo odpadu na Zemi a vo vesmíre. Spoločnosť sa od nepamäti snažila nejakým spôsobom odpadu zbaviť. Ako plynul čas, otázka zneškodňovania odpadu sa začínala stávať vážnym ekonomickým problémom, ktorý pretrváva dodnes, avšak dnes si už svet uvedomuje aj jeho ekologický rozmer. Keďže v minulosti sa kládol dôraz najmä na ekonomickú stránku zbavenia sa odpadu, štáty nenapadlo nič lepšie, ako sa tohto odpadu zbavovať vývozom do krajín tretieho sveta, resp. najmä do krajín východnej Európy a Afriky.

Uvedomelejšia časť spoločnosti na toto reagovala na medzinárodnej úrovni prijatím tzv. Bazilejského dohovoru o riadení pohybov nebezpečných odpadov cez hranice štátov a ich zneškodňovaní [1] (ďalej len „Bazilejský dohovor“), ktorý možno považovať za prvý záväzný medzinárodný dokument v oblasti odpadovej politiky sveta. Bazilejský dohovor definoval základné pojmy ako je odpad, jeho nakladanie, pohyb cez hranice štátov, ohniskový bod, štát dovozu, vývozu, tranzitu a dotknutý štát, nezákonná preprava a ďalšie. Taktiež zakotvil povinnosti štátov, ktoré sú zmluvnými stranami Bazilejského dohovoru, pri cezhraničnej manipulácii s odpadom. Prvotná zásada vyplývajúca z tohto dohovoru je, že odpad má byť zneškodnený tam, kde vznikol a v súlade s touto ideou je následne koncipovaný celý dokument. Bazilejský dohovor tiež priamo hovorí o tom, že ide o základný rámec práv a povinností, pričom zmluvné strany si podmienky prepravy tovaru cez hranice štátov, resp. jeho vývozu a dovozu, môžu upraviť aj prísnejšie, ako je to v dohovore. Z pohľadu trestného práva má najväčší význam čl. 4 ods. 3 a 4 Bazilejského dohovoru, kde je ustanovené, že vyvážanie odpadu v rozpore s predpismi je považované za trestný čin:

„Každá zmluvná strana prijme vhodné zákonné, administratívne či iné opatrenia na uplatňovanie a vykonávanie ustanovení tohto dohovoru vrátane opatrení na zabránenie a potrestanie konania, ktoré je v rozpore s týmto dohovorom.“ [2]

Za nezákonnú prepravu odpadu sa podľa Bazilejského dohovoru považuje jeho tranzit, ktorý nebol vykonaný

na základe žiadosti, alebo taký, ktorý nebol povolený všetkými dotknutými štátmi, alebo taký, ktorý síce povolený bol, avšak súhlas štátov bol vydaný na základe podvodného konania, alebo ak odpad nekorešponduje so sprievodnými dokladmi, alebo ak je síce preprava v poriadku, ale odpad je na záver zneškodnený v rozpore s Bazilejským dohovorom. Keďže ide o alternatívne dôvody, stačí, aby bol čo i len jeden naplnený a pôjde o nezákonnú prepravu odpadu.

Trestný zákon a neoprávnené nakladanie s odpadmi

Keďže Česká a Slovenská federatívna republika pristúpila k predmetnému dohovoru a následne tento záväzok v roku 1993 prevzala Slovenská republika, bolo potrebné do nášho trestného zákona inkorporovať trestný čin deklarovaný v Bazilejskom dohovore. Tak sa aj stalo zákonom Národnej rady Slovenskej republiky č. 248/1994 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa Trestný zákon a zákon priestupkoch. Tento novelizoval zákon č. 140/1961 Zb. Trestný zákon v z. n. p. (ďalej len „pôvodný Trestný zákon“), pričom ním bol ustanovený § 181e pôvodného Trestného zákona s nasledujúcim znením:

„Kto v rozpore s predpismi o odpadoch dováža, vyváža alebo prepravuje odpad, potresce sa odňatím slobody až na dva roky alebo zákazom činnosti.“ [3]

S účinnosťou od 1. októbra 1994 začal byť aj na Slovensku trestnoprávne postihovaný nezákonný transport

tovaru, čím sme si splnili záväzok vyplývajúci z Bazilejského dohovoru. Až do roku 2001 nebolo viac zasahované do trestnoprávnej ochrany životného prostredia. V súvislosti s manipuláciou s odpadmi bola zákonom č. 253/2001 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 140/1961 Zb. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov zavedená nová skutková podstata, a to konkrétno zavedením § 181f do pôvodného Trestného zákona s účinnosťou od 1. augusta 2001, ktorý znel nasledovne:

„Kto v rozpore s predpismi o odpadoch nakladá s odpadmi a poškodí vodu, pôdu alebo ovzdušie tak, že spôsobí škodu v značnom rozsahu alebo odstránenie následku takéhoto poškodenia nie je možné, potrestá sa odňatím slobody na dva roky až osem rokov alebo zákazom činnosti.“ [4]

V dnešnom trestnoprávnom ponímaní by išlo o kvalifikovanú skutkovú podstatu, keď by závažnejší následok bol postihnutý prísnejšie. V dôvodovej správe nového zákona k predmetnému ustanoveniu, je uvedené:

„Problematika nakladania s odpadmi je upravená v zákone o odpadoch, trestno-právna úprava a postih osôb, ktoré porušujú predpisy o odpadoch natolko, že svojím konaním poškodzujú vo veľkom rozsahu vodu, pôdu, alebo ovzdušie, však zatiaľ nie je upravená. Keďže ich ochrana je z hľadiska ochrany prírody a krajiny osobitne akútnou, navrhuje sa ustanoviť trestnosť takého nakladania s odpadmi, ktoré je v rozpore s predpismi o odpadoch a spôsobí poškodenie vody, pôdy a ovzdušia v takom rozsahu, že je spôsobená škoda aspoň v sume stonásobku minimálnej mesačnej mzdy (značný rozsah – 440 tis. Sk), alebo odstránenie následku takéhoto znehodnotenia nie je vôbec možné.“ [5]

Trestná úprava odpadov zostala až do veľkej kodifikácie trestného práva nezmenenou a až od 1. januára 2006, kedy vstúpil do účinnosti nový zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v z. n. p. (ďalej len „Trestný zákon“), bol zavedený samostatný trestný čin neoprávneného nakladania s odpadmi, pod ktorý bolo možné zaradiť oba vyššie spomenuté trestné činy. Znenie § 302 Trestného zákona účinné od roku 2006 poznalo len úmyselnú formu činu. Taktiež toto ustanovenie nepredpokladalo ako následok konania páchatela existenciu ohrozenia životného prostredia, resp. nebezpečenstvo ohrozenia človeka ťažkou ujmom na zdraví alebo smrťou. Teda v tom čase konanie páchatela spočívalo iba v úmyselnom nakladaní s odpadom v rozpore so všeobecne záväznými predpismi [6]. Potrestanie páchatela bolo odstupňované rovnako, ako je tomu teraz, teda trestná sadzba bola pri najzávažnejšej forme činu ustálená na

treste odňatia slobody s hornou hranicou osem rokov. Závažnosť činu a s tým súvisiace zvyšovanie trestnej sadzby záviselo od rozsahu činu, ktorý bol odstupňovaný ako malý rozsah, väčší rozsah, značný rozsah a veľký rozsah. Súčasná podoba § 302 Trestného zákona bola zakotvená zákonom č. 174/2015 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorým sa novelizoval Trestný zákon s účinnosťou od 1. septembra 2015, pričom jeho znenie je nasledujúce:

§ 302 Neoprávnené nakladanie s odpadmi

(1) Kto, čo aj z nedbanlivosti, nakladá s odpadmi v malom rozsahu v rozpore so všeobecne záväznými právnymi predpismi, potrestá sa odňatím slobody až na dva roky.

(2) Odňatím slobody na šesť mesiacov až tri roky sa páchatel potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

a) a vydá životné prostredie do nebezpečenstva vzniku väčšej škody, alebo

b) a vydá takýmto činom iného do nebezpečenstva ťažkej ujmy na zdraví alebo smrti.

(3) Odňatím slobody na jeden rok až päť rokov sa páchatel potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 v značnom rozsahu.

(4) Odňatím slobody na tri roky až osem rokov sa páchatel potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

a) a spôsobí ním ťažkú ujmu na zdraví alebo smrť, alebo

b) vo veľkom rozsahu.

Napriek tomu, že základná skutková podstata tohto trestného činu je strohá a jednoduchá, jej aplikácia je v praxi veľmi zložitá a komplikovaná, čo v konečnom dôsledku spôsobuje nedostatočné napĺňanie základných funkcií trestného práva. Najmä preventívnu a represívnu funkciu trestného práva sa nedarí napĺňať vôbec alebo len s veľkými ťažkosťami.

Podľa vyjadrenia v Trestnom zákone ide o trestný čin s typickou blanketovou skutkovou podstatou. Keďže Trestný zákon nešpecifikuje, na ktoré všeobecne záväzné právne predpisy odkazuje a úmysel zákonodarcu nie je možné zistiť ani z dôvodovej správy, pôjde o akýkoľvek všeobecne záväzný právny predpis, ktorý obsahuje ustanovenia týkajúce sa nakladania s odpadmi. Týchto predpisov je však také množstvo a s takou frekvenciou zmien, že nie je možné, aby sa s nimi orgány činné v trestnom konaní vedeli oboznámiť, no najmä, aby ich vedeli správne aplikovať [7]. Najčastejšie je používaným zákon č. 79/2015 Z. z. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov

v z. n. p. (ďalej len „zákon o odpadoch“), tiež vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 365/2015 Z. z., ktorou sa ustanovuje Katalóg odpadov v znení prvej novely (ďalej len „Katalóg odpadov“) a zákon č. 329/2018 Z. z. o poplatkoch za uloženie odpadov a o zmene a doplnení zákona č. 587/2004 Z. z. o Environmentálnom fonde a o zmene a doplnení niektorých zákonov v z. n. p. Okrem toho, nakladanie s odpadmi rôzneho druhu upravujú aj ďalšie zákony, a ak by sme k tomuto výpočtu pridali ešte predpisy prijaté Európskou úniou, zoznam by nemal konca. Na druhej strane je pravdou, že s použitím niektorých právnych predpisov sa orgány činné v trestnom konaní nestretávajú až tak často, a preto aj my budeme v ďalšom texte pracovať najmä so zákonom o odpadoch a Katalógom odpadov.

Objekt trestného činu neoprávneného nakladania s odpadmi

Objekt ako obligatórny znak skutkovej podstaty trestného činu vyjadruje určité záujmy, resp. hodnoty, ktoré sú Trestným zákonom chránené. Keďže trestný čin neoprávneného nakladania s odpadmi patrí do dielu s názvom Trestné činy proti životnému prostrediu, druhovým objektom bude ochrana životného prostredia, resp. jeho zložiek. Druhový objekt by mal byť podľa právnej teórie vyjadrený spoločnými druhovými rysmi individuálnych objektov jednotlivých trestných činov [8]. Tak, ako je to napríklad pri trestných činoch proti životu a zdraviu, každá jedna skutková podstata tu poskytuje ochranu životu a zdraviu človeka. Teda aj v našom prípade by malo byť skutkovou podstatou chránené sekundárne aj životné prostredie. Niektorí autori [9] uvádzajú, že individuálnym objektom je ochrana životného prostredia pred neoprávneným nakladaním s odpadom. Túto potrebu ochrany autori odôvodňujú skutočnosťou, že pri nesprávnom nakladaní s nebezpečnými odpadmi vzniká nebezpečenstvo poškodenia ľudského zdravia a životného prostredia. [10] Ďalší autor hovorí, že objektom je ochrana pred neoprávneným nakladaním s odpadmi, pričom táto súvisí so skutočnosťou, že takýmto konaním je takmer vždy minimálne ohrozená niektorá zo zložiek životného prostredia [11]. V ďalšom komentári môžeme nájsť definíciu, že: „Objektom tohto trestného činu je ochrana životného prostredia pred neoprávneným nakladaním s odpadmi. Pri nesprávnom nakladaní s niektorými nebezpečnými odpadmi vzniká nebezpečenstvo poškodzovania ľudského zdravia a životného prostredia. Skutková podstata trestného činu neoprávneného nakladania s odpadmi umožňuje trestne postihnúť závažné porušenie predpisov o hospodárení s odpadmi.“ [12] So všetkými týmito autormi, resp. ich definíciami možno do istej miery súhlasiť, no záro-

veň sa všetci čiastočne mýlia. Vzhľadom na spôsob, akým je tento trestný čin definovaný, jeho objektom je len ochrana pred nakladaním s odpadmi v rozpore so všeobecne záväznými predpismi. Takéto konanie nemusí byť spôsobilé poškodiť alebo čo i len nepriamo ohroziť životné prostredie. Táto skutočnosť vyplýva priamo zo všeobecne záväzných právnych predpisov o nakladaní s odpadom. Napríklad v Katalógu odpadov je za odpad považovaná aj ekologicky nezávadná, nekontaminovaná výkopová zemina či ekologicky nezávadný stavebný odpad. Podľa môjho názoru je toto jednou z najväčších slabín predmetnej skutkovej podstaty. Akú hodnotu chráni Trestný zákon, keď konanie páchatel'a nie je spôsobilé poškodiť a ani ohroziť životné prostredie ako také, resp. niektorú z jeho zložiek? Vyššie spomenutí autori správne predpokladajú, že daný skutok by mal byť trestným činom len v prípade, keď ide o nakladanie s odpadmi v rozpore so všeobecne záväznými predpismi, ktoré konanie je spôsobilé minimálne ohroziť životné prostredie. V opačnom prípade dochádza ku kriminalizácii skutkov, ktoré sú v podobných prípadoch len priestupkami, resp. administratívnymi deliktami, čo popiera postavenie trestného práva ako prostriedku *ultima ratio*. Podľa skúseností vyšetrovateľov, s ktorými som sa rozprávala, takmer každá nelegálna skládka je spôsobilá vzhľadom na výpočet rozsahu skutku presiahnuť sumu 266 eur a byť teda trestným činom.

Objektívna stránka trestného činu neoprávneného nakladania s odpadmi

Z hľadiska objektívnej stránky základnej skutkovej podstaty stačí nakladanie s odpadmi v rozpore so všeobecne záväznými predpismi v malom rozsahu. Pojem nakladanie s odpadmi je definovaný v 5. hlavě všeobecnej časti Trestného zákona v rámci výkladu pojmov. Podľa § 131 ods. 2 Trestného zákona:

„Za nakladanie s odpadmi sa na účely tohto zákona považuje zber, preprava, vývoz, dovoz, zhodnocovanie, zneškodňovanie a ukladanie odpadov.“

Aj zákon o odpadoch poskytuje v § 3 ods. 2 výklad pojmu nakladanie s odpadom, ktorý je však odlišný od výkladu v Trestnom zákone:

„Nakladanie s odpadom je zber, preprava, zhodnocovanie a zneškodňovanie odpadu vrátane dohľadu nad týmito činnosťami a nasledujúcej starostlivosti o miesta zneškodňovania a zahŕňa aj konanie obchodníka alebo sprostredkovateľa.“

Už tu možno vidieť dvojitú právnu úpravu. Trestný zákon na jednej strane definuje pojem nakladanie s od-

padom, avšak na strane druhej, ten istý zákon odkazuje v skutkovej podstate na právny predpis rovnakej právnej sily, v ktorom sa nachádza definícia toho istého pojmu, avšak odlišná. Tu možno vidieť nedôslednosť zákonodarcu. Ak nie je schopný zabezpečiť rovnaký výklad jedného pojmu, bolo by vhodnejšie ho v Trestnom zákone neuvádzať a ponechať definíciu na všeobecne záväzné predpisy, na ktoré blanketovou skutkovou podstatou odkazuje. Pod obsah pojmu preprava možno zahrnúť aj vývoz a dovoz, avšak takáto definícia je evidentne prebratá z Bazilejského dohovoru. Rovnako pojem ukládanie odpadov je zahrnuté v činnosti zneškodňovania odpadu. Zákon o odpadoch tiež definuje jednotlivé čiastkové konania, ktoré patria pod nakladanie s odpadom. Podľa § 3 ods. 5 zákona o odpadoch:

„Zber odpadu je zhromažďovanie odpadu od inej osoby vrátane jeho predbežného triedenia a dočasného uloženia odpadu na účely prepravy do zariadenia na spracovanie odpadov.“

Podľa § 3 ods. 13 zákona o odpadoch:

„Zhodnocovanie odpadu je činnosť, ktorej hlavným výsledkom je prospešné využitie odpadu za účelom nahradiť iné materiály vo výrobnej činnosti alebo v širšom hospodárstve, alebo zabezpečenie pripravenosti odpadu na plnenie tejto funkcie, ...“

Podľa § 3 ods. 15 zákona o odpadoch:

„Zneškodňovaním odpadu je činnosť, ktorá nie je zhodnocovaním, a to aj vtedy, ak je druhotným výsledkom činnosti spätné získanie látok alebo energie, ...“

V prílohách zákona o odpadoch je tiež presne určené, ktoré činnosti možno považovať za zneškodňovanie [13] a ktoré za zhodnocovanie [14] odpadu.

Odpadom je v podstate akákoľvek hnutelná vec alebo látka, ktorej sa jej držiteľ zbavuje, alebo sa jej chce zbaviť, alebo je povinný sa jej v zmysle všeobecne záväzných predpisov zbaviť. Zákon o odpadoch taxatívnym spôsobom vypočítava, ktoré z vecí spĺňajúcich kritérium odpadu nebude možné za odpad považovať [15].

V zákone o odpadoch sú vymedzené jednak povinnosti držiteľa odpadu [16], ako aj každého bez ohľadu na vzťah k odpadu, pri porušení ktorých môžeme uvažovať o naplnení skutkovej podstaty trestného činu, a rovnako sú taxatívnym spôsobom vymedzené činnosti, ktoré je v súvislosti s odpadom zakázané uskutočňovať.

Držiteľ odpadu, ktorý je podnikateľom, je povinný správne kategorizovať odpad podľa Katalógu odpa-

dov. Ďalej je povinný odpad zhromažďovať druho vytriedený, pričom nebezpečný odpad musí byť oddelený a zabezpečiť ho pred odcudzením alebo iným nežiaducim únikom. Odpad musí spracovávať podľa hierarchie odpadového hospodárstva. Odpad je povinný zneškodniť, resp. znehodnotiť sám a ak toto nie je schopný zabezpečiť, je povinný odovzdať odpady len osobe oprávnenej s nimi nakladať. Bez ohľadu na to, či nakladá s odpadmi sám, alebo nie, je povinný viesť a uchovávať evidenciu o odpadoch, najmä o ich druhu a množstve a tieto údaje musí ohlasovať príslušnému orgánu štátnej správy. Odpad môže uchovávať maximálne jeden rok pred zneškodnením, resp. tri roky pred jeho zhodnotením. Taktiež je povinný poskytnúť maximálnu súčinnosť orgánom štátneho dozoru v odpadovom hospodárstve a vykonať opatrenia na nápravu uložené týmto orgánom [17]. Navyše, každý držiteľ odpadu bez ohľadu na to, či je podnikateľom, je v ustanovených oblastiach povinný zabezpečiť odpad tak, aby k nemu nemali prísť medvede.

Každý bez ohľadu na to, aký má vzťah k odpadu, je povinný nakladať s týmto v súlade so zákonom, resp. ak mu bolo vydané rozhodnutie, tak v súlade s podmienkami ustanovenými v tomto rozhodnutí. Navyše je každý povinný nakladať s odpadom takým spôsobom, ktorý neohrozuje zdravie ľudí a nepoškodzuje životné prostredie, pričom takýmto nakladaním s odpadom nesmie dochádzať k riziku znečistenia vody, ovzdušia, pôdy, horninového prostredia a ohrozenia rastlín a živočíchov, obťažovaniu okolia hlukom alebo zápachom a nepriaznivému vplyvu na krajinu alebo miesta osobitného významu [18].

V súvislosti s odpadom nikto nesmie uložiť alebo ponechať odpad inde ako na legálnej skládke. Tiež je zakázané zneškodniť, resp. zhodnotiť odpad iným spôsobom, ako to predpokladá zákon o odpadoch v prílohe č. 1 a 2, pričom je zakázané zneškodniť odpad ukladaním do povrchových nádrží alebo vypúšťaním do morí a oceánov vrátane morského dna alebo spaľovaním na mori. Posledné menované je zakázané právnymi predpismi Európskej únie a medzinárodnými dohovormi. Nikto nesmie vykonávať s odpadom činnosti, na ktoré je potrebný súhlas [19], bez tohto súhlasu alebo v rozpore s ním. Taktiež je taxatívne určené, ktoré druhy odpadov [20] nie je možné zneškodňovať skládkovaním. Nikto tiež nesmie spaľovať komunálny odpad na voľnom priestranstve ani vo vykurovacích zariadeniach v domácnostiach. [21] Pri jednotlivých špecifických druhoch odpadov sú povinnosti a zákazy upravené osobitne pre tieto skupiny odpadu. Pôjde o elektrozariadenia a elektroodpad, batérie a akumulátory, obaly a odpady z obalov, vo-

zidlá a pneumatiky a neobalové výrobky a odpad z nich. Osobitne je tiež upravené nakladanie s komunálnym a drobným stavebným odpadom. Podľa Bazilejského dohovoru je v zákone venovaná samostatná časť upravujúca cezhraničný pohyb odpadov.

Už z predmetného výpočtu možno vidieť, že trestného činu neoprávneného nakladania s odpadmi sa možno dopustiť takým rôznorodým konaním, že nie je možné spravodlivo od ľudí očakávať, že bez potrebného vzdelania, resp. osvety budú toto ovládať.

(pokračovanie v nasledujúcom čísle)

Zoznam poznámok

- [1] Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 60/1995 Z. z.: „*Ministerstvo zahraničných vecí Slovenskej republiky oznamuje, že 22. marca 1989 bol v Bazileji podpísaný Bazilejský dohovor o riadení pohybov nebezpečných odpadov cez hranice štátov a ich zneškodňovaní. Listina o prístúpení Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky k dohovoru bola uložená u generálneho tajomníka Organizácie Spojených národov 24. júla 1991. Dohovor nadobudol platnosť pre Českú a Slovenskú Federatívnu Republiku 5. mája 1992 na základe článku 25 ods. 1. Notifikácia sukcesie Slovenskej republiky do dohovoru sa uskutočnila 28. mája 1993 s platnosťou od 1. januára 1993.*“
- [2] Článok 4 ods. 4 Bazilejského dohovoru o riadení pohybov nebezpečných odpadov cez hranice štátov a ich zneškodňovaní zo dňa 22. marca 1989.
- [3] Ustanovenie § 181e pôvodného Trestného zákona v znení účinnom do 31. decembra 2005.
- [4] Ustanovenie § 181f pôvodného Trestného zákona v znení účinnom do 31. decembra 2005.
- [5] Dôvodová správa k zákonu č. 253/2001 Z. z., ktorým sa mení doplnia zákon č. 140/1961 Zb. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení prvej novely.
- [6] Ustanovenie § 302 Trestného zákona účinné do 31. augusta 2015: „(1) Kto nakladá s odpadmi v malom rozsahu v rozpore so všeobecne záväznými právnymi predpismi, potrestá sa odňatím slobody až na dva roky. (2) Odňatím slobody na šesť mesiacov až tri roky sa páchatel potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 vo väčšom rozsahu. (3) Odňatím slobody na jeden rok až päť rokov sa páchatel potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 v značnom rozsahu. (4) Odňatím slobody na tri roky až osem rokov sa páchatel potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 vo veľkom rozsahu.“
- [7] Keďže na Slovensku nemáme špecializovaných vyšetrovateľov a ani súdy, ktoré by sa zaoberali konkrétnymi skutkovými podstatami alebo konkrétnymi hlavami Trestného zákona, dostávame sa do situácie, že v menších obvodoch, kde je len niekoľko vyšetrovateľov, resp. len niekoľko prokurátorov, nie je možné dostatočne sa venovať ochrane životného prostredia, pretože ide o veľmi komplikovanú oblasť, ktorá si vyžaduje množstvo času, štúdia a istej erudovanosti v danej oblasti, čo technicky nie je možné zabezpečiť.
- [8] MAŠĽANYOVÁ, D. et al. 2016. *Trestné právo hmotné, Osobitná a všeobecná časť*. II. vydanie. Plzeň : Aleš Čeňek, 2016, s. 65.
- [9] Napríklad Záhora v učebnici Trestné právo hmotné II Osobitná časť.
- [10] IVOR, J. – POLÁK, P. – ZÁHORA, J. 2017. *Trestné právo hmotné II, Osobitná časť*. Bratislava : Wolters Kluwer, s.r.o., 2016, s. 298.
- [11] ČENTĚŠ, J. et al. 2013. *Trestný zákon – Veľký komentár*. II. vydanie. Bratislava : Eurokódex, 2013, s. 587.
- [12] BURDA, E. et al. 2010. *Trestný zákon: všeobecná časť: komentár*. I. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 993.
- [13] Podľa prílohy č. 2 k zákonu o odpadoch možno za zneškodňovanie odpadov považovať napríklad: D1 Uloženie do zeme alebo na povrchu zeme (napr. skládka odpadov). D2 Úprava pôdnymi procesmi (napr. biodegradácia kvapalných alebo kalových odpadov v pôde). D3 Hĺbková injektáž (napr. injektáž čerpatelných odpadov do vrtov, soľných baní alebo prirodzených úložísk atď.). D4 Ukladanie do povrchových nádrží (napr. umiestnenie kvapalných alebo kalových odpadov do jám, odkalísk atď.).
- [14] Podľa prílohy č. 1 k zákonu o odpadoch možno za zhodnocovanie odpadu považovať napríklad: R1 Využitie najmä ako palivo alebo na získavanie energie iným spôsobom. R2 Spätné získavanie alebo regenerácia rozpúšťadiel. R3 Recyklácia alebo spätné získavanie organických látok, ktoré sa nepoužívajú ako rozpúšťadlá (vrátane kompostovania a iných biologických transformačných procesov).
- [15] Ustanovenie § 2 ods. 2 zákona o odpadoch uvádza, že: „*Opadom nie je a) látka alebo hnutelná vec, ktorá je vedľajším produktom, b) špecifický odpad, ktorý dosiahol stav konca odpadu, c) odpad, ktorý prešiel procesom prípravy na opätovné použitie a spĺňa požiadavky na výrobok uvádzaný na trh ustanovené osobitným predpisom, alebo d) odpad odovzdaný na použitie do domácnosti.*“
- [16] Držiteľom odpadu je podľa § 4 zákona o odpadoch jednak pôvodca odpadu a jednak osoba, ktorá má odpad v držbe. Pôvodcom odpadu je následne osoba, ktorej činnosťou odpad vzniká, resp. osoba, ktorá svojou činnosťou mení zloženie alebo povahu odpadu.
- [17] Bližšie pozri § 14 zákona o odpadoch.
- [18] Bližšie pozri § 12 zákona o odpadoch.
- [19] Na ktoré činnosti je potrebný súhlas je taxatívne upravené v § 97 zákona o odpadoch. Napríklad, súhlas je potrebný na prevádzkovanie zariadenia, ktoré je spôsobilé zneškodňovať alebo zhodnocovať odpad, na prevádzkovanie zariadenia na zber odpadu, na nakladanie s nebezpečným odpadom, na dekontamináciu, ktorá sa v súčasnosti vykonáva napríklad v hlavnom meste, na uzavretie skládky a jej reaktiváciu, na využívanie odpadov na povrchovú úpravu terénu, vytvorenie skládky a iné.
- [20] Pôjde o kvapalné odpady; odpady, ktoré sú v podmienkach skládky výbušné, korozívne, oksidujúce, vysoko horľavé alebo horľavé; odpad zo zdravotnej starostlivosti a veterinárnej starostlivosti, ktorého katalógové číslo pred jeho spracovaním je uvedené v prílohe č. 8; spracovanie takéhoto odpadu a každá následná zmena jeho katalógového čísla nemá vplyv na zákaz jeho skládkovania; odpadové pneumatiky okrem pneumatík, ktoré sú použité ako konštrukčný materiál pri budovaní skládky, pneumatík z bicyklov a pneumatík s väčším vonkajším priemerom ako 1400 mm; odpady, ktorých obsah škodlivých látok presahuje hraničné hodnoty koncentrácie škodlivých látok podľa prílohy č. 5, 6. vytriedený biologicky rozložiteľný kuchynský a reštauračný odpad; vytriedené zložky komunálneho odpadu, na ktoré sa vzťahuje rozšírená zodpovednosť výrobcov, okrem nezhodnotiteľných odpadov po dotriedení; biologicky rozložiteľný odpad zo záhrad a parkov, vrátane biologicky rozložiteľného odpadu z cintorínov, okrem nezhodnotiteľných odpadov po dotriedení.
- [21] Bližšie pozri § 13 zákona o odpadoch.

GRANTOVÁ SCHÉMA POD EIT RAWMATERIALS PRE RECYKLÁCIU NERASTNÝCH SUROVÍN

Ing. Tomáš Pavlík, PhD.
 Riaditeľ EIT RawMaterials
 Regionálneho Centra Košice
 Fakulta baníctva, ekológie,
 riadenia a geotechnológií,
 Technická univerzita v Košiciach

Témy ako recyklácia a cirkulárna ekonomika v týchto rokoch v Európskej únii mimoriadne rezonujú. Ide o vážnu problematiku, ktorú treba podchytiť už vo fáze návrhu výroby, procesu či služby. To platí obzvlášť v ťažobnom sektore, ktorý predstavuje celý hodnotový reťazec nerastných surovín, nie iba ťažbu a spracovanie suroviny.

Suroviny vyťažené zo zeme sú pre európske a svetové hospodárstvo rozhodujúce. Ľudstvo používa širšiu škálu surovín ako kedykoľvek predtým. Používajú sa na výrobu mnohých produktov, ktoré bežný človek využíva v každodennom živote. Či už ide o automobilový, letecký, stavebný, farmaceutický či kozmetický priemysel, všetky tieto odvetvia sú závislé na prísune nerastných surovín [1].

Človek počas svojho života spotrebuje priemerne až 1,37 milióna kilogramov nerastných surovín, kovov a palív. Pre porovnanie, je to viac, ako váži 5 najväčších civilných lietadiel na svete, Airbus A380. Ide napríklad o 12 ton soli, 464 kg medi alebo 8,7 tony železnej rudy. Recykláciou možno nahradiť až do 30 % týchto zdrojov, čo je mimoriadne zaujímavý podiel [2, 3].

EIT RawMaterials

Európsky inovačný a technologický inštitút pre nerastné suroviny (ďalej len „EIT RawMaterials“) vznikol z iniciatívy Európskej komisie. Ide o svetovo najsilnejšiu znalostno-inovačnú komunitu (Knowledge-Innovation Community, KIC) zameranú na nerastné suroviny.

Táto komunita funguje na báze členstva. Pozostáva z členov, ktorí pokrývajú všetky tri strany znalostného trojuholníka. Tieto strany predstavujú synergiu výskumu, univerzít a priemyslu s orientáciou na aplikáciu výskumu a inovácií priamo v reálnom priemyselnom prostredí.

Regionálne Centrum Košice

Inovačná komunita EIT RawMaterials v roku 2018 zriadila jedno zo svojich centier v Košiciach. Úlohou tohto centra je pozdvihnúť regionálny inovačný potenciál a podporovať všetky lokálne zložky znalostného trojuholníka. Podpora môže mať podobu sprostredkovania kontak-

tov na partnerov komunity alebo sprostredkovanie spolupráce, či už priamej, alebo projektovej. HUB centrum operuje na území nielen Slovenskej republiky, ale aj Českej republiky, Maďarska, Rumunska a Ukrajiny.

Centrum tiež poskytuje školenia, kurzy, ale aj odborné poradenstvo v oblasti žiadostí o financovanie projektových aktivít pod schémou KAVA (pozn. voľný preklad „pridaná hodnota k aktivitám KIC“). Okrem toho poskytuje tiež podporu pre začínajúcich podnikateľov prostredníctvom „startup“ súťaží organizovaných komunitou EIT.

Práve regionálne centrum Košice by malo byť „pomocnou rukou“ pri usmernení projektových návrhov aj na tému recyklácie nerastných surovín a ich sekundárnej ťažby.

Grantová schéma KAVA

Ako už bolo vyššie naznačené, EIT RawMaterials alokuje finančné prostriedky na životaschopné projekty, ktoré pozdvihnú konkurencieschopnosť priemyselného prostredia s dôrazom na zavádzanie inovácií v produktoch, službách alebo technologických procesoch zameraných na hodnotový reťazec nerastných surovín.

K tomu využíva výzvy na predkladanie projektových zámerov. Zverejňuje ich raz ročne na svojom internetovom sídle, spravidla na jeseň daného kalendárneho roka, s termínom na odovzdanie vo februári budúceho roka.

Výzvy KAVA sú štruktúrované do troch druhov, a to nasledovne:

1. **UpScaling** – ide o obchodný zámer, s cieľom umiestnenia služby alebo produktu na trh v stanovenom čase. Na schválenie tohto druhu zámeru treba začať projekt na úrovni technológie na stupni aspoň TRL 5 (technológia je overená v príslušnom prostre-

dí) a ukončiť projekt na úrovni aspoň TRL 7 (demonštrácia prototypu v prevádzkovom prostredí).

2. **Education** – ide o projekty zamerané na vzdelávacie aktivity rôzneho druhu vrátane študijných programov od bakalárskych až po doktorandské.
3. **RIS** – ide o projekty zamerané na podporu RIS (Regional Innovation Scheme) krajín, ktoré sú označované ako „slabí až mierni inovátori“ podľa hodnotenia Európskej komisie v dokumente „Scoreboard“.

Všetky výzvy sú zamerané na šesť inovačných tém, ktoré pokrývajú už spomínaný hodnotový reťazec nerastných surovín. Ide o prieskum, ťažbu, spracovanie, substitúciu, recykláciu a cirkulárnu ekonomiku. Výška poskytnutej podpory sa pohybuje spravidla v stovkách tisíc eur, pri projektoch typu UpScaling aj niekoľko miliónov eur.

Dôležitou skutočnosťou však je, že oprávneným žiadateľom je iba členská organizácia EIT RawMaterials. Žiadať o financovanie projektového zámeru možno len v spojení s ďalšími minimálne dvoma partnermi pochádzajúcimi z rôznych krajín EÚ. Organizácia, ktorá nemá štatút člena sa však môže pripojiť k existujúcemu projektovému konzorciu, ktoré chce riešiť tematickú oblasť a až po schválení návrhu, keď už organizácia vie, že bude profitovať, sa pristúpi k členstvu. Taktiež môže so svojou projektovou myšlienkou požiadať o koordináciu niektorý zo subjektov, ktoré už členom sú.

Momentálne sú tieto výzvy zverejnené a otvorené s termínom podania **do 28. februára 2020 do 13:00 CET**. Treba však rešpektovať podmienky výzvy a oprávnenosť kritérií. Preto sa odporúča poradiť s regionálnym centrom, ktoré okrem pomoci s pravidlami výzvy môže žiadateľovi pomôcť aj v sprostredkovaní relevantného kontaktu [4].

Financovanie aktivít zameraných na recykláciu

V rámci výziev KAVA sú jednou z priorít aj témy zamerané na recykláciu a optimalizáciu materiálového reťazca výrobkov po dobe životnosti.

Na celom svete sa primárne zdroje surovín vyčerpávajú, zatiaľ čo množstvo priemyselného odpadu a produktov po dobe životnosti rýchlo rastie. Tieto odpadové toky obsahujú cenné suroviny, ktoré možno extrahovať, aby sa splnili rastúce požiadavky globálnej priemyselnej výroby a spotreby.

Okrem odpadov a hľad vznikajúcich pri technologickej činnosti ťažby, z ktorých sa dajú sekundárne získavať suroviny ako kobalt, zlato či meď, tvoria samostatnú kapitolu aj elektro-odpady. Napríklad počítačový čip obsahuje okolo 44 prvkov. Priemerný smartfón obsahuje viac ako 70 prvkov periodickej tabuľky – teda prevažná väčšina všetkých dostupných prvkov. Pri roč-

nom objeme 1,5 miliardy predaných mobilných telefónov to predstavuje extrémne množstvo vyťažených primárnych surovín, pri ktorých je mimoriadne kritické uvažovať o sofistikovaných spôsoboch recyklácie komponentov, ktoré možno recyklovať [5].

Ak chceme chrániť našu planétu a zabezpečiť udržateľnosť podnikania, vzhľadom na materiálne potreby exponenciálne rastúcej svetovej populácie sa recyklácia bude musieť zdôrazňovať nie ako vedľajší, ale ako hlavný pilier dodávok surovín. V súčasnosti je miera recyklácie niektorých základných kovov vyššia ako 50 %. Veľa hodnotových prvkov sa však v hodnotovom reťazci takmer úplne stráca. Platí to najmä pre menej ušľachtilé špeciálne kovy používané vo funkčných materiáloch, kde výroba z primárnych zdrojov často zanecháva významné environmentálne stopy.

EIT RawMaterials podporuje inovačné projekty a nové podniky, ktoré rozširujú a zavádzajú nové technologické riešenia na trh. Zameriavajú sa na zlepšenie množstva a kvality surovín získaných z druhotných zdrojov, t. j. produktov po dobe životnosti, priemyselných odpadov, hlušín a mestskej a skládkovej ťažby.

Popredné svetové univerzity v oblasti surovín organizujú súvisiace magisterské a doktorandské kurzy a študenti sú zapojení do mnohých UpScaling projektov. Napríklad súčasné portfólio zahŕňa projekty na vývoj nákladovo efektívnych demontážnych technológií, optimalizáciu logistiky dodávok materiálu a premenu priemyselného odpadu na špecifikované východiskové materiály pre priemyselnú výrobu.

Záver

Podnikatelia, výskumné inštitúcie, univerzity, ale aj organizácie iného charakteru na Slovensku majú široké možnosti podpory financovania aktivít v oblasti recyklácie. Nejde pritom len o zdroje získané z Európskych štrukturálnych fondov, ale existujú tu možnosti žiadať o podporu aj zo zahraničných grantových mechanizmov.

Bežnou praxou na Slovensku je, že podnikatelia stále vo vysokej miere nepoznajú možnosti financovania zo zahraničných zdrojov a nikdy sa s touto formou grantov nestretli na rozdiel od eurofondov, o ktorých v podnikateľskom prostredí existuje pomerne vysoké povedomie. Možnosťou je žiadanie v dobiehajúcim programe Horizon 2020, ktorý je spravovaný priamo Európskou komisiou, ktorý bude od roku 2021 fungovať pod názvom Horizon Europe. Ak chce však podnikateľ pri tomto type podpory uspieť, musí počítať s vysokou formou konkurencie z celej EÚ a najvyššími nárokmi na kvalitne spracovaný projektový zámer.

Opísaný grantový program KAVA, ktorý je spravovaný Európskym inovačným a technologickým inštitútom, poskytuje optimálne riešenie pre podnikateľa, preto-

že kladie dôraz na riešenie reálnych potrieb priemyselného prostredia a aplikáciu týchto riešení v konkurenčnom prostredí. V rámci témy recyklácia možno pred-

kladať široké spektrum súvisiacej témy ako projektový zámer, od fázy vývoja produktu, služby alebo technológie až po ich znovu-použitie. ■

Zdroje:

- [1] Mining and Metallurgy Regions of EU, 2017 [cit. 2019-11-25]. Dostupné na: <<https://mireu.eu/>>
- [2] Minerals Education Coalition, 2018 [cit. 2019-11-25]. Dostupné na: <<https://mineralseducationcoalition.org/mining-mineral-statistics/>>
- [3] Modern Airlines, 2019 [cit. 2019-11-25]. Dostupné na: <<http://www.modernairliners.com/airbus-a380/airbus-a380-specs/>>
- [4] Call for Projects 2021 is open! 2019 [cit. 2019-11-25]. Dostupné na: <<https://eitrawmaterials.eu/call-for-projects/>>
- [5] SMITH, N. The Raw Materials Used to Make Mobile Phones. [cit. 2019-11-25]. Dostupné na: <<http://discoverytheword.com/raw-materials-used-make-mobile-phones/>>
- [6] EIT RawMaterials Innovation Themes. [cit. 2019-11-25]. Dostupné na: <<https://eitrawmaterials.eu/innovation-themes/>>

SÚČASNÝ STAV VZNIKU A NAKLADANIA S ODPADMI NA SLOVENSKU A V ŠTÁTOCH EURÓPSKEJ ÚNIE

Ing. Martina Laubertová, PhD.

Odborný asistent
Ústav recyklačných technológií
Fakulta materiálov, metalurgie a recyklácie
Technická univerzita v Košiciach

V hospodárstve EÚ sa v súčasnosti využíva 16 ton materiálu na osobu za rok. Z uvedeného množstva sa 6 ton stáva odpadom. Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2008/98/ES z 19. novembra 2008 o odpade uvádza, že: „odpad je každá látka alebo vec, ktorej sa držiteľ zbavuje, chce sa jej zbaviť, alebo je povinný sa jej zbaviť“ [1][2]. Aj keď sa nakladanie s odpadom v EÚ neustále zlepšuje, Európske hospodárstvo v súčasnosti stráca značné množstvo potenciálnych „druhotných surovín“, ako sú kovy, drevo, sklo, papier, plasty, elektroodpad v odpadoch [3].

V roku 2010 predstavovala celková produkcia odpadov v EÚ 2,5 miliárd ton. Z tohto odpadu bol recyklovaný len obmedzený (aj keď rastúci) podiel (36 %). Zvyšok bol skládkovaný alebo spálený a bolo možné z neho recyklovať alebo opätovne použiť približne 600 miliónov ton. Z hľadiska komunálneho odpadu, t. j. odpadu prevažne z domácností, každá osoba v Európe vyrába v súčasnosti v priemere polovicu tony takéhoto odpadu. Len 40 % z nich sa opätovne využíva alebo recykluje. V niektorých krajinách však stále viac ako 80 % smeruje na skládku [3]. Prístup EÚ k odpadovému hospodárstvu je založený na „hierarchii odpadového hospodárstva“, v ktorej sa pri tvorbe politiky v oblasti odpadov a pri nakladaní s odpadom ustanovili nasledujúce priority: predchádzanie vzniku odpadu (prevencia), príprava na opätovné použitie, recyklácia, iné zhodnocovanie (napr. energetické zhodnocovanie) a ako najmenej preferovaná možnosť je zneškodnenie (napr. skládkovanie a spaľovanie) [1]. Export recyklovateľných surovín – plastov, kovov

a papiera – z EÚ do krajín mimo EÚ sa v minulom roku zvýšil na celkový objem takmer 37 miliónov ton v hodnote 14 miliárd eur. Import odpadov do Európy v minulom roku dosiahol necelých 6 miliónov ton v hodnote 9,2 miliardy eur. V priebehu 14 rokov sa zmenilo aj to, kam vyseparovaný odpad z Európy smeruje. Po tom, čo Čína sprísnila podmienky prijímania odpadov, a to znížením limitov kontaminácie pre separovaný odpad, najväčším prijímateľom recyklovateľných surovín z EÚ sa stala India. Druhý najľudnatejší štát sveta v roku 2018 prijal z EÚ 4,6 miliónov ton týchto odpadov. V porovnaní s rokom 2017 je to nárast o 79 %. Ešte výraznejší medziročný nárast (o 98 %) vykázal export odpadov do Indonézie. Zo štátov EÚ v ostrovnej krajine minulý rok skončilo približne 2 milióny ton odpadu [4].

Dovoz celkového množstva odpadu do SR zo štátov EÚ v roku 2016 predstavuje 256 261 ton, a to majoritné množstvá z krajín, ako je Rakúsko, Taliansko a Maďarsko. Vývoz celkového odpadu zo SR do EÚ v roku 2016

predstavuje 25 523 ton najmä do Česka, Rakúska a Poľska [5]. Európska komisia prijala v roku 2015 akčný plán, ktorého cieľom je urýchliť prechod Európy na obehové hospodárstvo (angl. Circular economy), podporiť globálnu konkurencieschopnosť, propagovať udržateľný hospodársky rast a vytvoriť nové pracovné miesta [6].

Cieľom obehového hospodárstva je teda premena odpadu na suroviny. Je to proces, pri ktorom sa z odpadu znovu vyrobí surovina, ktorá sa opätovne použije a po opotrebení zrecykluje ako odpad. Ak sa odpad jedného typu priemyslu stane surovinou druhého, hovoríme o viacobehovom hospodárstve, v ktorom sa odpad eliminuje a zdroje sa využívajú účinným a udržateľným spôsobom. Zlepšené nakladanie s odpadom tiež pomáha znižovať zdravotné a environmentálne problémy, znižovať emisie skleníkových plynov (priamo znižovaním

emisíi zo skládok a nepriamo recyklovaním materiálov, ktoré by sa inak vyťažili a spracovali) a vyhnúť sa negatívnym vplyvom na miestnej úrovni, ako je zhoršenie krajiny v dôsledku skládkovania, miestne znečistenie vody a ovzdušia, ako aj nelegálne zbavovanie sa odpadu [7].

1 Európska iniciatíva v oblasti surovín

Iniciatíva v oblasti surovín EÚ je založená na troch pilieroch: zabezpečenie rovnakých podmienok pri prístupe k zdrojom v krajinách tretieho sveta, zabezpečenie prístupu k surovinám z európskych zdrojov za rovnakých podmienok a zvýšenie efektívnosti využívania zdrojov a presadzovanie recyklovania. V roku 2017 bol v oznámení o zozname kritických surovín 2017 uverejnený tretí zoznam 27 kritických surovín, a to už na základe prepracovanej metodiky (tab. 1) [8].

Tabuľka 1 Zoznam kritických surovín EÚ [8]

27 Kritických surovín (od roku 2017)			
antimón	fosfátová hornina	koksovateľné uhlie	prvky vzácnych zemín – ľahké ²
baryt	gálium	kovový kremík	prvky vzácnych zemín – ťažké ³
berýlium	germánium	kovy platinovej skupiny ¹	skandium
bizmut	hafnium	magnezit	tantal
boritan	hélium	niób	vanád
fluorit	indium	prírodný grafit	volfrám
fosfor	kobalt	prírodný kaučuk	

¹ Paládium, platina, ródium, ruténium, irídiu.

² Lantán, céer, praezodym, neodým, samárium.

³ Dyspróziom, erbium, európium, gadolínium, holmium, lutécium, terbium, túlium, ytterbium, ytrium.

Kritické suroviny sú také suroviny, pri ktorých je mimoriadne vysoké riziko nedostatku dodávok počas nasledujúcich desiatich rokov a ktoré sú mimoriadne dôležité pre reťazec hodnôt. Riziko nedostatku ponuky je spojené so sústredením produkcie do niekoľkých krajín a nízkej politicko-ekonomickej stability niektorých dodávateľských krajín. Toto riziko je často zhoršené nízkou nahraditeľnosťou a nízkou mierou recyklovania. V mnohých prípadoch sú stabilné dodávky dôležité pre ciele klimatickej politiky a pre technologické inovácie. Prvky vzácnych zemín (ďalej len „PVZ“) sú napríklad kľúčové pre vysokovýkonné permanentné magnety používané vo veterných turbínach alebo elektrických vozidlách, pre katalyzátory v autách, pre dosky plošných spojov v elektrozariadeniach (iPhonov aj iPodov a podobne) a pre optické vlákna a vysokoteplotné supravodiče [9]. Najväčšie svetové zásoby PVZ má Čína a snaží sa zabrániť

ich vývozu. Týmto chce udržať na svojom území výrobu elektroniky. Preto spoločnosti vyrábajúce elektroniku hľadajú možnosti, ako získať kovy iným spôsobom. Napríklad moderný smartfón môže obsahovať kovy, ktorých významné vlastnosti prispievajú k jeho lepšej multifunkčnosti. Aj keď existujú snahy o nahradenie týchto prvkov za iné, v súčasnosti ich nie je možné nahradiť bez zníženia funkčnosti zariadenia. Aj napriek tomu sa však v súčasnosti recykluje približne len 3 % – 8 % PVZ [10][11]. Pri zvyšujúcom sa celosvetovom dopyte po surovinách je veľmi dôležité zvýšiť snahu o recyklovanie odpadov. Vyššie miery recyklovania znížia tlak na dopyt po primárnych surovinách, pomôžu pri opätovnom použití hodnotovo významných materiálov, ktoré by boli inak vyhodnené, následne skládkované alebo spaľované, a znížia tak spotrebu emisii skleníkových plynov a energie pri ťažbe a spracovaní.

(pokračovanie v nasledujúcom čísle)

Literatúra

- [1] Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2008/98/ES z 19. novembra 2008 o odpade a o zrušení určitých smerníc
- [2] Zákon č. 79/2015 o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
- [3] Environment, Waste. [cit. 2019-11-07]. Dostupné na internete: <<http://ec.europa.eu/environment/waste/index.htm>>.
- [4] Kam smeruje vyseparovaný odpad z EÚ? Čína už hlavnou destináciou nie je. [cit. 2019-11-07]. Dostupné na internete: <<https://www.odpady-portal.sk/Dokument/104602/kam-smeruje-vyseparovany-odpad-z-eu-cina-uz-hlavnou-destinaciou-nie-je.aspx>>.
- [5] Eurostat. Waste. [cit. 2019-12-07]. Dostupné na internete: <<https://ec.europa.eu/eurostat/web/waste/transboundary-waste-shipments>>.
- [6] Report from the commission to the European Parliament, the council, The European economic and social committee and the committee of the regions. on the implementation of the Circular Economy Action Plan (2019) p.12
- [7] Obehové hospodárstvo. Ministerstvo životného prostredia SR. [cit. 2019-15-07]. Dostupné na internete: <<https://www.minzp.sk/oblasti/zelene-obehove-hospodarstvo/obehove-hospodarstvo/>>.

- [8] Oznam komisie EP o zozname surovín kritických pre EÚ z roku 2017. [cit. 2019-19-07]. Dostupné na internete: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017DC0490&from=EN>>.
- [9] Talking the challenges in commodity markets and on raw materials, Brusel 2011, [cit. 2019-19-07]. Dostupné na internete: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52011DC0025&from=EN>>.
- [10] LAUBERTOVIÁ, M. – VINDT, T. – TRPČEVSKÁ, J. – MATEJOVÁ, N. 2018. Recyklácia vyradených svetelných zdrojov s obsahom kritických surovín pre EÚ: Prehľad technológií. In *Odpady*. 2018, roč. 18, č. 8, s. 10-16.
- [11] VINDT, T. – PANCÁKOVÁ, D. – LAUBERTOVIÁ, M. 2019. Možnosti recyklácie LED svetelnej techniky. In *Odpady*. 2019, roč. 19, č. 6-7, s. 9-17.

ČO S BATÉRIAMI Z ELEKTROMOBILOV PO UKONČENÍ ICH ŽIVOTNOSTI?

Technológie recyklácie lítiovo-iónových batérií s ukončenou životnosťou, ktoré sú používané najmä v elektromobiloch, nedokážu držať tempo s rýchlym vzostupom elektrických vozidiel a podľa novej štúdie to do budúcnosti predstavuje veľký problém pre odpadové hospodárstvo. Štúdia vznikla vo Veľkej Británii pod vedením výskumníkov z University of Birmingham v spolupráci s výskumníkmi z University of Newcastle a University of Leicester a bola publikovaná v najnovšom vydaní časopisu Nature.

Zo štúdie ohľadom problematiky recyklácie lítiovo-iónových batérií vyplýva, že zatiaľ čo elektromobily ponúkajú riešenie na zníženie znečistenia ovzdušia, vlády a priemysel musia konať, aby vyvinuli spoľahlivú recyklačnú infraštruktúru, ktorá uspokojí budúce potreby recyklácie batérií. Vedci si totiž uvedomujú, že vo Veľkej Británii treba zabrániť zvyšovaniu množstva tohto nového odpadu.

Problematika odpadu lítiovo-iónových batérií

Otázka odpadu lítiovo-iónových batérií je už v tejto chvíli veľmi významná a bude sa zvyšovať so zvyšujúcim sa dopytom po elektromobiloch. Na základe 1 milióna predaných elektrických vozidiel v roku 2017 vedci vypočítali, že keď tieto vozidlá dosiahnu koniec svojej životnosti, vyprodukuje sa 250 000 ton alebo inak povedané pol milióna metrov kubických nespracovaného odpadu. Doktor Gavin Harper, výskumný pracovník z University of Birmingham, ktorý je hlavným autorom štúdie, uvádza: „Recyklačná výzva nie je jednoduchá: existuje veľa rôznych druhov chemického zloženia batérií, tvarov a prevedení lítiovo-iónových batérií používaných v elektromobiloch. Jednotlivé články batérie sa formujú do modulov, z ktorých sa potom zostavujú batérové zdroje. Aby sa tieto recyklovali efektívne, musia sa rozobrať a výsledné odpadové toky sa musia oddeliť. Rovnako ako lítium, tieto batérie obsahujú množstvo ďalších cenných kovov, ako napríklad kobalt, nikel a mangán, a existuje potenciál na zlepšenie procesov, ktoré sa v súčasnosti používajú na ich regeneráciu a opätovné použitie.“

Výzva pre priemyselný potenciál krajiny

Na druhej strane je to však tiež obrovská príležitosť pre priemysel Veľkej Británie. Analýza Faradayovho inštitútu (britského nezávislého inštitútu, ktorý sa zaoberá touto problematikou) poukazuje na to, že do roku 2040 bude vo Veľkej Británii potrebných osem obrovských tovární na uspokojenie dopytu po lítiovo-iónových batériách. Veľká Británia bude musieť vyvinúť a zvládnuť proces dodávok kritických materiálov potrebných pre tieto batérie a recyklovaný materiál by v tomto procese mohol hrať dôležitú úlohu. Profesor Andrew Abbott z University of Leicester a spoluautor článku uvádza: „Elektrifikácia iba 2 percent zo súčasnej globálnej automobilovej flotily by predstavovala rad automobilov, ktoré by sa mohli rozpre-

stierať po celom obvode Zeme – približne 140 miliónov vozidiel. Spracovanie odpadu jeho skládkovaním jednoznačne nie je možné pri takomto množstve odpadu. Nájdenie spôsobov recyklácie batérií z elektromobilov nielenže zabráni obrovskému zataženiu skládok, ale nám tiež pomôže zaistiť dodávky kritických materiálov, ako sú kobalt a lítium, ktoré sú určite kľúčové pre udržateľný automobilový priemysel.“

Identifikácia kľúčových výziev

Štúdia identifikuje niekoľko kľúčových výziev, ktoré inžinieri a tvorcovia politik budú musieť riešiť:

1. potreba identifikácie druhotného použitia pre batérie s ukončenou životnosťou,
2. vývoj metód rýchlej opravy a recyklácie najmä vzhľadom na to, že rozsiahle skladovanie elektrických batérií je potenciálne nebezpečné,
3. zlepšenie diagnostiky batérií, batérových zdrojov a batérových článkov, aby sa mohol technický stav batérií pred opätovným vložením presne vyhodnotiť,
4. optimalizácia návrhov batérií s tým, aby sa už pri ich tvorbe myslelo na recykláciu, čo znamená umožňovať automatickú demontáž batérií, bezpečnejšiu ako súčasné techniky manuálnej manipulácie,
5. navrhnutie nových stabilizačných procesov, ktoré umožnia otváranie a oddeľovanie batérií po dobe životnosti, a vývoj techník alebo procesov na zabezpečenie toho, aby komponenty neboli počas recyklácie kontaminované.

Záver

„Tieto batérie obsahujú obrovské množstvo energie a v súčasnosti sme stále pomerne nepripravení na to, ako s nimi zaobchádzať, keď dosiahnu koniec svojej životnosti,“ vysvetľuje spoluautor profesor Paul Christensen z University of Newcastle, ktorý tiež spolupracuje s niekoľkými britskými hasičskými a záchrannými službami na vývoji postupov ohľadom riešenie požiarov lítiovo-iónových batérií, čo je ďalší veľmi závažný problémom pri využívaní týchto batérií. Profesor Christensen na záver pokračuje: „Jednou z oblastí výskumu tohto projektu je zamerať sa na automatizáciu a ako je možné bezpečne a efektívne rozobrať použité batérie a získať cenné materiály, ako sú lítium a kobalt. Existuje však aj otázka verejnej bezpečnosti, ktorá musí riešiť druhý život batérií z elektromobilov, aby sa stali vo väčšej miere využiteľné. To čo potrebujeme je naliehavý pohľad na celý životný cyklus batérie – od vytiaženia materiálov zo zeme až po ich likvidáciu na konci.“ Splnenie týchto výziev si bude vyžadovať veľké množstvo ambícií a dôsledný prístup k tvorbe novej environmentálnej politiky. Je to nevyhnutné, ak chce spoločnosť vytvárať riešenia v rámci procesu zlepšovania životného prostredia, čo umožní hladký a udržateľný prechod k elektromobilite. ■

Prevzaté a redakčne upravené z: <https://www.sciencedaily.com/releases/2019/11/191106130334.htm>, (JG)

PREDBEŽNÁ POVAHA SPRÁVY O ENVIRONMENTÁLNEJ KONTROLE

Mgr. Samuel Rybníkár, PhD.
Správne kolégium, Najvyšší súd SR

Správa o environmentálnej kontrole vypracovaná podľa § 34 ods. 10 zákona č. 39/2013 Z. z. o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov vrátane zápisnice o prerokovaní výsledkov environmentálnej kontroly, ak prevádzkovateľovi (kontrolovanému subjektu) neukladajú opatrenia, ktoré by menili jeho hmotnoprávnu pozíciu, sú iba podkladom pre prípadné rozhodnutie o uložení sankcie a nepodliehajú súdnemu prieskumu v správnom súdnictve, keďže majú iba predbežnú povahu a samé o sebe nepredstavujú zásah do práv a právom chránených záujmov kontrolovaného subjektu.

Podľa uznesenia Najvyššieho súdu SR z 3. júla 2018, sp. zn. 4 Sžk 26/2017, vec Mesto Senec.

Vymedzenie veci

Žalobou doručenu Krajskému súdu v Bratislave (ďalej len „Krajský súd“) sa žalobca domáhal preskúmania zákonnosti Správy o environmentálnej kontrole vrátane Zápisnice o prerokovaní výsledkov environmentálnej kontroly (ďalej len „Zápisnica“), prostredníctvom ktorej mu boli oznámené zistené pochybenia vo vzťahu k dodržiavaniu povinností týkajúcich sa skládky odpadov „Regionálna skládka komunálneho odpadu Senec“ zodpovednou osobou a porušenie zákona č. 39/2013 Z. z. o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o IPKZ“).

Napadnutým uznesením Krajský súd v súlade s § 7 písm. b), písm. e) zákona č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „SSP“) v spojení s § 97 SSP a § 98 ods. 1 písm. g) SSP žalobu žalobcu odmietol pre jej neprípustnosť.

Krajský súd skôr, ako podrobil danú vec mechanizmom prieskumu, zisťoval, či bola v danom prípade daná právomoc Krajského súdu na konanie a rozhodovanie vo veci. Krajský súd dospel k záveru, že žalobu treba odmietnuť pre jej neprípustnosť, keďže smeruje proti aktu orgánu verejnej správy v administratívnom konaní, ktorý nemohol mať za následok ujmu na subjektívnych právach žalobcu.

Podľa názoru Krajského súdu nemožno administratívnu kontrolu dodržiavania podmienok integrovanej

prevencie vyplývajúcej zo zákona o IPKZ považovať za rozhodovací proces vo verejnej správe a výsledné materiály z vykonanej kontroly za rozhodnutia vydané v takomto konaní, keďže kontrolou sa len zisťuje súlad postupu kontrolovaného s ustanoveniami zákona o IPKZ.

Krajský súd mal za to, že výsledné materiály z vykonanej kontroly a postup pri ich vypracovaní nepodliehajú súdnemu prieskumu v rámci úpravy správneho súdnicstva, keďže nie sú rozhodnutím správneho orgánu podľa SSP. Kontrola dodržiavania podmienok integrovanej prevencie vyplývajúcej zo zákona o IPKZ predstavuje len jednu z dohľadových kompetencií žalovaného.

Krajský súd v odôvodnení napadnutého uznesenia dospel k záveru, že Správa o environmentálnej kontrole vrátane Zápisnice ako taká nepodlieha súdnemu prieskumu v správnom súdnictve, pretože sama o sebe nepredstavuje zásah do práva a právom chráneného záujmu kontrolovaného subjektu (žalobcu). Správu o environmentálnej kontrole možno považovať podľa názoru Krajského súdu len za akýsi výstup kontroly, ktorý sa nemohol nijako dotknúť právneho postavenia žalobcu a spôsobiť mu ujmu na jeho právach. Preto súdnemu prieskumu v správnom súdnictve nepodlieha.

Proti uzneseniu Krajského súdu podal žalobca v zákonnej lehote kasačnú sťažnosť, ktorou sa domáhal, aby kasačný súd rozhodnutie Krajského súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie, a to z dôvodov podľa § 440 ods. 1 písm. f), § 440 ods. 1 písm. h) a § 440 ods. 1 písm. j) SSP.

Žalobca v kasačnej sťažnosti uviedol, že uznesenie Krajského súdu považuje za arbitrárne a nezákonné, nedostatočne odôvodnené, vychádzajúce z nesprávneho právneho posúdenia veci. Podľa názoru žalobcu vykonal žalovaný kontrolu v rozpore s príslušnými všeobecne záväznými právnymi predpismi, v dôsledku čoho je ním vydané opatrenie orgánu verejnej moci nezákonné. Žalobca zastával názor, že opatrením žalovaného boli jeho práva a právom chránené záujmy priamo dotknuté, keďže žalovaný vykonával kontrolu voči žalobcovi, v prípade ktorého nemal na výkon kontroly žiadny právny základ podľa slovenského právneho poriadku, keďže žalobca nebol prevádzkovateľom skládky odpadov.

Žalobca mal za to, že Správu z environmentálnej kontroly vrátane Zápisnice nie je možné považovať za podkladové opatrenie, ktoré ma predbežnú povahu, tak, ako to uvádza Krajský súd, keďže vydaním rozhodnutia o pokute za správny delikt ani vydaním rozhodnutia o uložených opatreniach nezanikajú účinky opatrenia žalovaného. Práve naopak, v správnom konaní nebudú a ani nemôžu byť nijakým spôsobom modifikované zistenia kontroly. V rámci správy o environmentálnej kontrole došlo ku konštatovaniu, že žalobca porušil citované ustanovenia zákona o IPKZ. Je preto zrejmé, že samotné opatrenie žalovaného má priamy dopad a vplyv na práva a právom chránené záujmy žalobcu.

Posúdenie kasačným súdom

Z obsahu súdneho a pripojeného administratívneho spisu Najvyšší súd SR zistil, že žalovaný vykonal kontrolu v prevádzke „Regionálna skládka komunálneho odpadu Senec“ prevádzkovateľa Mesto Senec, Mestský úrad v Senci. Environmentálna kontrola bola podľa § 34 zákona o IPKZ zameraná na zisťovanie plnenia vybraných podmienok integrovaného povolenia inšpektorátu v znení jeho zmien.

Výsledky kontroly boli premietnuté do Správy o environmentálnej kontrole, v ktorej žalovaný konštatoval, že prevádzkovateľ skládky porušil viaceré podmienky integrovaného povolenia. V správe žalovaný taktiež špecifikoval dôvody, pre ktoré považuje za prevádzkovateľa skládky „Regionálna skládka komunálneho odpadu Senec“ práve žalobcu. V závere správy sa uvádza, že žalovaný v súlade s § 35 ods. 2 písm. a) zákona o IPKZ nariadi prevádzkovateľovi skládky odpadov – žalobcovi vykonať v určenej lehote opatrenia na nápravu, v súlade s § 35 ods. 2 písm. b) zákona o IPKZ uloží žalobcovi pokutu za zistený správny delikt a taktiež v súlade s § 35 ods. 2 písm. c) zákona o IPKZ vyveze žalobcu, aby v určenej lehote požiadal o zmenu povolenia.

Žalovaný listom zaslal predmetnú správu žalobcovi a súčasne ho vyzval na jej prerokovanie. Žalovaný prerokoval Správu o environmentálnej kontrole so splnomocneným zástupcom žalobcu, pričom z prerokovania bola spísaná Zápisnica. Zástupca žalobcu sa ku všetkým kontrolným zisteniam vyjadril v zmysle, že žalobca nie je prevádzkovateľom „Regionálnej skládky komunálneho odpadu Senec“, ani sa ním nikdy nestal. Na základe uvedeného nemohlo podľa stanoviska žalobcu dôjsť z jeho strany k porušeniu akýchkoľvek povinností prevádzkovateľa skládky podľa všeobecne záväznej právnej úpravy.

Žalovaný upovedomil žalobcu o začatí správneho konania vo veci uloženia pokuty za porušenie podmienok integrovaného povolenia pre prevádzku „Regionálna skládka odpadu Senec“. Následne žalovaný vydal rozhodnutie, ktorým uložil prevádzkovateľovi pokutu vo výške 3 000 eur, podľa § 37 ods. 3 zákona o IPKZ, v nadväznosti na § 37 ods. 1 písm. m) zákona o IPKZ, za porušenie povinností ustanovených v § 26 ods. 1 písm. b) zákona o IPKZ. Proti tomuto rozhodnutiu podal žalobca odvolanie.

Najvyšší súd SR po oboznámení sa s obsahom administratívneho a súdneho spisu zistil, že vo vzťahu k predmetu kasačných námietok žalobcu sa stotožňuje s odôvodnením napadnutého uznesenia Krajského súdu a na zdôraznenie jeho správnosti doplnil nasledujúce dôvody.

V prejednávanej veci bola spornou otázka, či Správa o environmentálnej kontrole vrátane Zápisnice je spôsobilým predmetom súdneho prieskumu zákonnosti podľa SSP.

V správnom súdnictve je právo na prístup k súdnemu preskúmaniu právoplatného rozhodnutia orgánu verejnej správy na základe žaloby vo všeobecnosti determinované princípom generálnej klauzuly s negatívnou enumeráciou, z ktorého vyplýva, že súdy v zásade preskúmajú všetky rozhodnutia alebo opatrenia orgánov verejnej správy, ktorými sa zakladajú, menia alebo zrušujú oprávnenia a povinnosti fyzických alebo právnických osôb alebo ktorými môžu byť práva, právom chránené záujmy alebo povinnosti fyzických osôb alebo právnických osôb priamo dotknuté, okrem tých, ktoré zákon výslovne z prieskumu vylučuje (§ 7 SSP).

Inými slovami povedané, rozsah preskúmajacej činnosti súdu v správnom súdnictve je vymedzený tak, že preskúmaniu podliehajú zásadne všetky opatrenia a rozhodnutia orgánov verejnej správy, ktorými sa rozhodlo o právach a povinnostiach fyzických alebo právnických osôb, ako aj opatrenia orgánov verejnej správy, ktorými sú alebo môžu byť práva, právom chránené záujmy a povinnosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby dotknuté.

Ďalšou podmienkou je, že fyzická osoba alebo právnická osoba musí tvrdiť, že bola ukrátená na svojich právach. Súdna prax trvá na tom, že k ukráteniu musí dôjsť na subjektívnych právach žalobcu. Pojem „svojich právach“ treba vysvetľovať reštriktívne. Musí ísť o práva a nie o záujmy alebo oprávnené záujmy. Toto subjektívne právo sa opiera alebo vychádza zo všeobecne záväzného právneho predpisu. Vylúčenie postupu správnych orgánov, ktorým neboli priamo dotknuté práva, právom chránené záujmy alebo povinnosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby zo súdneho prieskumu súvisí s tým, že bez priamej spojitosti by došlo k neprimeranému rozšíreniu možnosti napádať postupy správnych orgánov v správnom súdnictve.

V prejednávanej veci sa Krajský súd predtým, ako pristúpil k využitiu mechanizmov meritórneho preskúmania vecí, správne a náležite vysporiadal s podstatnou právnou otázkou, a to, či je v tomto prípade daná právomoc správneho súdu v danej veci konať a rozhodnúť. Krajský súd dospel k záveru, že právne akty orgánu verejnej správy vydané v rámci administratívneho konania, voči ktorým podaná žaloba smerovala, nie sú spôsobilým predmetom prieskumu v rámci správneho súdnictva. Z uvedeného dôvodu Krajský súd napadnutým uznesením odmietol žalobu ako neprípustnú v súlade s § 98 ods. 1 písm. g) SSP.

Najvyšší súd SR zastáva názor, že Krajský súd vo svojom rozhodnutí jasným a zrozumiteľným spôsobom vysvetlil, čo ho viedlo k prijatému záveru o neprípustnosti žaloby z dôvodu vylúčenia opatrenia žalovaného z prieskumu správnym súdom podľa § 7 SSP.

Podľa názoru Najvyššieho súdu SR je Správu o environmentálnej kontrole vrátane Zápisnice nutné považovať za opatrenia orgánu verejnej správy, ktoré samé o sebe nemajú za následok založenie, zmenu, zrušenie alebo deklaráciu práv, právom chránených záujmov alebo povinností žalobcu a ani sa ich priamo nedotýkajú. Tieto opatrenia slúžia iba na oboznámenie sa žalobcu so zistenými porušeniami príslušných ustanovení zákona o IPKZ. Skutočnosť, že v Správe o environmentálnej kontrole došlo k zhodnoteniu dodržiavania podmienok integrovaného povolenia spolu s označením zákonných ustanovení, ktoré boli prevádzkovateľom porušené, samo o sebe nezaväzuje žalobcu k plneniu žiadnej povinnosti. Z uvedeného dôvodu možno Správu o environmentálnej kontrole vrátane Zápisnice považovať iba za podkladové opatrenia, ktoré majú predbežnú povahu vzhľadom na postup podľa § 35 ods. 2 v spojení s § 37 zákona o IPKZ.

Predmetná Správa o environmentálnej kontrole vrátane Zápisnice sú vo svojej podstate len opatreniami predbežnej povahy, ktoré nemôžu mať za násle-

dok ujmu na subjektívnych právach žalobcu, pretože právne postavenie žalobcu sa v ich dôsledku nemení. Tieto opatrenia následne slúžia ako podklad pre ďalší postup žalovaného spočívajúci v začatí správneho konania, čo potvrdzujú aj ďalšie kroky, ktoré žalovaný v predmetnom konaní zrealizoval.

Z obsahu súdneho a k nemu pripojeného administratívneho spisu vyplýva, že žalovaný upovedomil žalobcu o začatí správneho konania vo veci uloženia pokuty za porušenie podmienok integrovaného povolenia pre prevádzku „Regionálna skládka odpadu Senec“. Následne na základe zisteného skutkového stavu žalovaný vydal rozhodnutie, ktorým uložil žalobcovi pokutu vo výške 3 000 eur, podľa § 37 ods. 3 zákona o IPKZ, v nadväznosti na § 37 ods. 1 písm. m) zákona o IPKZ, za porušenie povinností ustanovených v § 26 ods. 1 písm. b) zákona o IPKZ. Proti tomuto rozhodnutiu podal žalobca odvolanie, o ktorom je príslušná rozhodnúť Slovenská inšpekcia životného prostredia, ústredie, útvar integrovaného povoľovania a kontroly. Menovaný správny orgán z dôvodu prebiehajúceho súdneho konania odvolacie konanie v súlade s § 29 ods. 1 zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov prerušil.

Žalobca podanou žalobou žiadal o preskúmanie opatrení žalovaného, ktoré slúžia ako jeden z podkladov v správnom konaní. Následne môže žalobca v tomto konaní uplatniť svoje pripomienky a námietky, s ktorými sa je žalovaný povinný vysporiadať. Voči rozhodnutiu žalovaného vydanému v správnom konaní je žalobca oprávnený podať odvolanie (tak, ako to žalobca v predmetnej veci aj urobil), ktoré bude predmetom skúmania odvolacieho orgánu, ktorý opätovne preskúma a vyhodnotí podklady správneho konania. V prípade, keď by žalobca považoval rozhodnutie odvolacieho orgánu za nezákonné, je oprávnený podať proti tomuto správnu žalobu a domáhať sa preskúmania jeho zákonnosti. Predmetom súdneho prieskumu v tomto prípade bude celý postup správneho orgánu vrátane spôsobu získania a vyhodnotenia podkladov, z ktorých tento orgán pri svojom rozhodovaní vychádzal.

Po vyhodnotení závažnosti kasačných dôvodov žalobcu vo vzťahu k napadnutému uzneseniu Krajského súdu a vo vzťahu k obsahu súdneho a pripojeného administratívneho spisu Najvyšší súd SR podľa § 461 SSP konštatoval, že nezistil dôvod na to, aby vyhovel kasačnej sťažnosti žalobcu, pretože Správa o environmentálnej kontrole spolu so Zápisnicou nie sú spôsobilými predmetmi súdneho prieskumu v rámci správneho súdnictva. Najvyšší súd SR sa stotožnil s právnou argumentáciou Krajského súdu a kasačnú sťažnosť žalobcu ako nedôvodnú zamietol. ■

VYMEDZENIE POJMOV ODPAD A PREPRAVA ODPADU

VEC C-624/17 – TRONEX

*Mgr. Samuel Rybníkář, PhD.
Správne kolégium, Najvyšší súd SR*

Preprava zásielky elektrických a elektronických prístrojov, ktoré boli pôvodne určené na maloobchodný predaj, ale ktoré spotrebiteľ vrátil alebo ktoré z rôznych dôvodov obchodník vrátil späť svojmu dodávateľovi, do tretích krajín musí byť považovaná za „prepravu odpadu“ podľa čl. 1 ods. 1 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1013/2006 zo 14. júna 2006 o preprave odpadu, v spojení s čl. 2 bod 1 tohto nariadenia a čl. 3 bod 1 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2008/98/ES z 19. novembra 2008 o odpade a o zrušení určitých smerníc, ak takáto zásielka obsahuje prístroje, v prípade ktorých sa predtým neoverilo, či správne fungujú, alebo ktoré nie sú správne chránené pred poškodením spojeným s prepravou. Naopak, také veci, ktoré sa stali nadbytočné v sortimente predávajúceho a sú v nepoškodenom pôvodnom balení, nemožno bez nepriamych dôkazov svedčiacich o opaku považovať za odpad.

Podľa rozsudku Súdneho dvora (druhá komora) zo 4. júla 2019, Tronex, C-624/17, EU:C:2019:564.

Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu čl. 2 bod 1 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1013/2006 zo 14. júna 2006 o preprave odpadu (ďalej len „nariadenie o preprave odpadu“) v spojení s čl. 3 bod 1 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2008/98/ES z 19. novembra 2008 o odpade a o zrušení určitých smerníc (ďalej len „smernica o odpade“). Tento návrh bol predložený v súvislosti s trestným konaním proti spoločnosti Tronex BV, ktorá bola obžalovaná z prepravy odpadu z Holandska do Tanzánie v rozpore s ustanoveniami nariadenia o preprave odpadu.

Spor vo veci samej

Vnútroštátny súd, ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania, Gerechtshof Den Haag (Odvolací súd Haag, Holandsko) prejednáva odvolanie podané spoločnosťou Tronex, veľkoobchodníkom so zvyškovými položkami elektrických a elektronických prístrojov, proti rozsudku Rechtbank Rotterdam (Okresný súd Rotterdam, Holandsko). Na prvom stupni bola spoločnosti Tronex uložená podmienená pokuta v dôsledku údajnej prepravy odpadu v rozpore s ustanoveniami nariadenia o preprave odpadu. Dňa 10. februára 2014 sa zistilo, že táto spoločnosť mala v úmysle prepraviť tretej osobe so sídlom v Tanzánii dodávku elektrických a elektronických prístrojov (ďalej len „predmetná dodávka“). Predmetnú

dodávku kúpenú za 2 396,01 eura tvorili elektrické varné kanvice, naparovacie žehličky, ventilátory a holiace strojíčky. Prevažná časť prístrojov sa nachádzala v originálnom balení, avšak niektoré z nich nemali balenie. Dodávku tvorili jednak prístroje, ktoré spotrebiteľia vrátili na základe výrobnéj záruky, a na druhej strane tovar, ktorý napríklad z dôvodu zmeny sortimentu predávajúceho už nebol v predaji. Okrem toho, niektoré zariadenia boli vadné. Preprava sa uskutočnila bez oznámenia alebo súhlasu podľa nariadenia o preprave odpadu.

Na vnútroštátnom súde Openbaar Ministerie (prokuratúra, Holandsko) tvrdí, že prístroje predmetnej dodávky už neboli vhodné na bežný predaj spotrebiteľom, čo viedlo dodávateľov spoločnosti Tronex k tomu, aby sa ich „zbavili“. Ide preto o „odpad“ podľa čl. 3 bod 1 smernice o odpade. Skutočnosť, že tieto prístroje stále vykazovali zostatkovú hodnotu a že Tronex za ne zaplatila určitú sumu, nie je v tejto súvislosti relevantná. V dôsledku toho mala preprava tejto dodávky „odpadu“ tretej osobe so sídlom v Tanzánii spĺňať požiadavky vyplývajúce z nariadenia o preprave odpadu.

Tronex nesúhlasí s tým, že prokuratúra kvalifikovala prístroje predmetnej dodávky ako „odpad“. Dodávateľia tejto spoločnosti sa týchto prístrojov „nezbavili“ podľa čl. 3 bod 1 smernice o odpade, ale predali ich ako bežné tovary s určitou hodnotou na trhu.

O prejudiciálnych otázkach

Vo svojich otázkach, ktoré treba preskúmať spoločne, sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či preprava elektrických a elektronických prístrojov do tretej krajiny, ktoré boli pôvodne určené na maloobchodný predaj, ale ktoré spotrebiteľ vrátil alebo obchodník ich z rôznych dôvodov vrátil svojmu dodávateľovi, sa má považovať za „prepravu odpadu“ podľa čl. 1 ods. 1 nariadenia o preprave odpadu v spojení s čl. 2 bod 1 tohto nariadenia a čl. 3 bod 1 smernice o odpade.

V súlade s čl. 1 ods. 2 písm. c) nariadenia o preprave odpadu sa toto nariadenie uplatňuje na prepravu odpadu vyvezeného z Európskej únie do tretích krajín. Treba pripomenúť, že čl. 3 bod 1 smernice o odpade definuje pojem „odpad“ ako každú látku alebo vec, ktorej sa držiteľ zbavuje, chce sa jej zbaviť alebo je povinný sa jej zbaviť. Podľa judikatúry Súdneho dvora, kvalifikácia pojmu „odpad“ vyplýva predovšetkým z držiteľovho konania a z významu výrazu „zbaviť sa“ (C241/12 a C242/12, bod 37).

Čo sa týka výrazu „zbaviť sa“, z ustálenej judikatúry Súdneho dvora tiež vyplýva, že ho treba vykladať s prihliadnutím na cieľ smernice o odpade, ktorý v súlade s jej odôvodnením 6 spočíva v minimalizácii negatívnych účinkov tvorby a nakladania s odpadmi na zdravie ľudí a životné prostredie, ako aj na čl. 191 ods. 2 Zmluvy o fungovaní Európskej únie, podľa ktorého sa politika Európskej únie v oblasti životného prostredia zameriava na vysokú úroveň ochrany a vychádza najmä zo zásady predchádzania škodám a prevencie. To znamená, že výraz „zbaviť sa“, a teda pojem „odpad“ podľa čl. 3 bod 1 smernice o odpade nemožno vykladať reštriktívne (C241/12 a C242/12, bod 38).

Z ustanovení smernice o odpade vyplýva, že výraz „zbaviť sa“ zahŕňa súčasne „zhodnocovanie“ a „zneškodňovanie“ určitej látky alebo predmetu podľa čl. 3 bod 15 a 19 tejto smernice. Existencia „odpadu“ podľa smernice o odpade sa musí overiť vzhľadom na všetky okolnosti, pričom treba zohľadniť cieľ tejto smernice a zabezpečiť, aby nebola ohrozená jej účinnosť. Určité okolnosti môžu preto naznačovať existenciu úkonu, úmyslu alebo povinnosti zbaviť sa látky alebo predmetu podľa čl. 3 bod 1 smernice o odpade (C241/12 a C242/12).

V tejto súvislosti treba venovať mimoriadnu pozornosť okolnosti, že dotknutý predmet alebo látka nemá alebo už nemá použitie pre jej držiteľa, takže tento predmet alebo látka predstavuje záťaž, ktorej sa usiluje zbaviť. Ak totiž ide o taký prípad, existuje určité riziko, že držiteľ odpadu sa predmetu alebo látky, ktoré sa u neho nachádzajú, zbaví spôsobom, ktorým by mohla byť spôsobená ujma životnému prostrediu, najmä ich svojvoľným opustením, nepovoleným ukladaním alebo nekontrolovaným zneškodňovaním. Ak sa na tento predmet alebo látku vzťahuje pojem „odpad“ podľa smernice

o odpade, podlieha tento predmet alebo látka ustanoveniam tejto smernice, čo znamená, že zhodnotenie alebo zneškodnenie tohto predmetu alebo látky sa musí uskutočniť bez ohrozenia ľudského zdravia a bez použitia postupov či metód, ktoré by mohli poškodiť životné prostredie (C241/12 a C242/12, bod 42).

V tejto súvislosti je stupeň pravdepodobnosti opätovného použitia veci, látky alebo výrobku bez predchádzajúcej operácie spracovania relevantným kritériom na posúdenie, či ide o odpad podľa smernice o odpade. Ak okrem obvyčajnej možnosti opätovného použitia dotknutej veci, látky alebo výrobku je pre držiteľa aj hospodársky výhodné tak urobiť, pravdepodobnosť opätovného použitia je vysoká. Za tohto predpokladu predmetnú vec, látku alebo výrobok nemožno považovať za záťaž, ktorej sa držiteľ snaží zbaviť, ale za skutočný výrobok (C263/05, bod 38).

Nebolo by totiž vôbec dôvodné, aby požiadavkám smernice o odpade, ktoré majú zaručiť, aby sa odpady zhodnocovali alebo zneškodňovali bez ohrozenia zdravia ľudí a bez použitia postupov alebo metód, ktoré by mohli poškodiť životné prostredie, podliehali tovary, látky alebo predmety, ktoré chce ich držiteľ za výhodných podmienok hospodársky využiť alebo uviesť na trh, a to bez ohľadu na akékoľvek zhodnotenie. Vzhľadom na povinnosť vykladať pojem „odpad“ extenzívne však treba dospieť k záveru, že ide len o situácie, v ktorých ďalšie použitie predmetného tovaru alebo látky nie je iba možné, ale je isté, a to bez toho, aby sa najskôr musel uplatniť niektorý z postupov zhodnocovania odpadov uvedený v prílohe II smernice o odpade, čo prináleží overiť vnútroštátnemu súdu (C241/12 a C242/12, bod 53).

V konečnom dôsledku prináleží vnútroštátnemu súdu, ktorý je jediný príslušný na posúdenie skutkového stavu veci, ktorú prejednáva, overiť, či držiteľ predmetnej veci alebo látky mal skutočne v úmysle „zbaviť“ sa jej, berúc do úvahy všetky okolnosti prejednávaného prípadu. V prejednávanom prípade sa musí preskúmať, či sa elektrické prístroje, ktoré tvoria predmetnú dodávku, majú považovať za „odpad“ v momente, keď ich holandské colné orgány zistili. V tejto súvislosti v prípade, že Tronex kúpila prístroje, ktoré sa už v skoršej fáze stali odpadom, a nepristúpila k ich zneškodneniu alebo zhodnocovaniu, by sa malo dospieť k záveru, že vykonáva prepravu odpadu v rozpore s relevantnými ustanoveniami nariadenia o preprave odpadu.

Pokiaľ však ide o okolnosť uvedenú vnútroštátnym súdom, že elektrické prístroje, ktoré tvorili predmetnú dodávku, už neboli vhodné na účel, na ktorý boli pôvodne určené ich držiteľmi, teda maloobchodníkmi, veľkoobchodníkmi a dovozcami takýchto typov nových výrobkov, je dôležité zdôrazniť, že táto okolnosť môže predstavovať nepriamy dôkaz, že predmetná dodávka predstavovala záťaž, ktorej sa dodávateľia chceli „zbaviť“.

Pokiaľ ide o okolnosti, že uvedené prístroje mali zostatkovú hodnotu a že Tronex za ne zaplatila určitú sumu, v súlade s ustálenou judikatúrou Súdneho dvora sa pojem „odpad“ nesmie chápať ako vylučujúci látky a predmety obchodnej hodnoty, ktoré sú schopné hospodárskeho opakovaného použitia (C241/12 a C242/12, bod 50).

Pochybnosti vnútroštátneho súdu sa týkajú najmä okolnosti, že napriek tomu, že väčšina týchto prístrojov bola v pôvodnom balení, niektoré z nich už nemali balenie. Predmetná dodávka pozostávala na jednej strane z elektrických prístrojov, ktoré spotrebiteľia vrátili podľa výrobnnej záruky, a na druhej strane z tovaru, ktorý sa stal nadbytočným v sortimente maloobchodníkov, veľkoobchodníkov alebo dovozcov, napríklad v dôsledku zmien v ich sortimente. Okrem toho, niektoré prístroje boli vadné.

V tomto ohľade samotná okolnosť, že predávajúci a kupujúci kvalifikovali predaj ako dodávku a že táto dodávka obsahuje prístroje, ktoré sa majú považovať za odpad, neznamená, že všetky prístroje nachádzajúce sa v tejto dodávke sú odpadom.

Na jednej strane, pokiaľ ide o výrobky, ktoré sa stali nadbytočné v sortimente maloobchodníka, veľkoobchodníka alebo dovozcu, ktoré boli stále vo svojom originálnom neotvorenom balení, možno usudzovať, že ide o nové výrobky, pri ktorých možno predpokladať, že sú prevádzkyschopné. Takéto elektrické prístroje sa môžu považovať za obchodný tovar, ktorý môže byť predmetom bežných obchodných výmen, ktorý v zásade nepredstavuje záťaž pre ich držiteľa.

Na druhej strane treba v prípade elektronických prístrojov vrátených na základe výrobnnej záruky poznamenať, že vrátenie tovaru vykonané v súlade so zmluvnou doložkou oproti vráteniu kúpnej ceny nemožno považovať za vyradenie. Ak spotrebiteľ vykoná takéto vrátenie nekonformného tovaru s cieľom získať vrátenie kúpnej ceny podľa záruky súvisiacej so zmluvou o predaji tohto tovaru, nemožno dospieť k záveru, že uvedený spotrebiteľ chcel zneškodniť alebo zhodnotiť tovar, ktorého mal v úmysle sa „zbaviť“ podľa čl. 3 bod 1 smernice o odpade. Navyše treba dodať, že za takých okolností, aké sú v spore vo veci samej, existuje len malá pravdepodobnosť, že by sa držiteľ zbavil tohto tovaru spôsobom, ktorý by mohol spôsobiť ujmu životnému prostrediu (C241/12 a C242/12, bod 46).

Takéto vrátenie tovaru na základe výrobnnej záruky však neumožňuje určiť, či je v tomto kontexte opakované použitie dotknutých elektrických prístrojov isté, ako to vyžaduje judikatúra. Na účely určenia rizika je preto potrebné, že držiteľ sa ho zbavil spôsobom, ktorý môže spôsobiť ujmu životnému prostrediu, overiť, či tieto prístroje vrátené na základe výrobnnej záruky možno, ak sú vadné, stále predať bez opravy, aby sa dali použiť na ich pôvodný účel, a či je takéto opätovné použitie isté.

Naopak, ak vady vyžadujú opravu tohto prístroja takým spôsobom, že už nemôže byť použitý na jeho pôvodný účel, tento prístroj predstavuje záťaž pre svojho držiteľa, a preto sa musí považovať za odpad, keďže neexistuje istota, že držiteľ skutočne vykoná jeho opravu.

Náklady na opravu, ktoré sú potrebné na opätovné použitie príslušného tovaru v súlade s jeho pôvodným účelom, sú teda veľmi dôležité, pretože na jednej strane samotná skutočnosť, že príslušný tovar nie je v prevádzkyschopnom stave, predstavuje záťaž pre jeho držiteľa a na druhej strane, jeho budúce použitie v súlade s týmto účelom nie je isté.

Preto treba konštatovať, že vada takej povahy, že dotknutý tovar už nemôže byť použitý na svoj pôvodný účel, je spôsobilá preukázať, že opätovné použitie takéhoto výrobku už nie je isté. V tejto súvislosti treba poznamenať, že spôsob, akým držiteľ pristupuje k nedostatku alebo vade, môže naznačovať existenciu konania, úmyslu alebo povinnosti zbaviť sa danej veci. Keď teda túto vec predá alebo postúpi tretej osobe bez toho, aby predtým zistil jej funkčný stav, treba dospieť k záveru, že uvedená vec predstavuje pre držiteľa záťaž, ktorej sa zbavuje, takže túto vec treba považovať za „odpad“ podľa smernice o odpade.

Na účely určenia, či prístroje s funkčnou vadou nie sú odpadom, preto držiteľovi príslušných výrobkov prináleží preukázať, že ich opätovné použitie nie je len možné, ale je isté, a že v tejto súvislosti boli vykonané potrebné kontroly alebo potrebné opravy.

Okrem toho prináleží držiteľovi, ktorý má v úmysle prepraviť prístroje, ako sú tie vo veci samej, tretej osobe, aby zabezpečil, že ich funkčný stav bude chránený pred poškodením spôsobeným prepravou prostredníctvom vhodného balenia. V prípade, že takéto balenie nie je k dispozícii, treba dospieť k záveru, že keďže držiteľ pripúšťa, že počas prepravy môže dôjsť k poškodeniu týchto prístrojov, má v úmysle sa ich zbaviť.

Na základe uvedených úvah treba na položené otázky odpovedať, že preprava dodávky elektrických a elektronických prístrojov do tretej krajiny, ktoré boli pôvodne určené na maloobchodný predaj, ale ktoré spotrebiteľ vrátil alebo ktoré z rôznych dôvodov obchodník vrátil svojmu dodávateľovi, treba považovať za „prepravu odpadu“ podľa čl. 1 ods. 1 nariadenia o preprave odpadu v spojení s čl. 2 bod 1 tohto nariadenia a čl. 3 bod 1 smernice o odpade, ak takáto dodávka obsahuje prístroje, v prípade ktorých sa predtým neoverilo, či správne fungujú, alebo ktoré nie sú správne chránené pred poškodením spojeným s prepravou. Naopak, také veci, ktoré sa stali nadbytočné v sortimente predávajúceho a sú v pôvodnom neotvorenom balení, nemožno bez nepriamych dôkazov svedčiacich o opaku považovať za odpad.

Súvisiaca judikatúra Súdneho dvora: C-263/05, C-113/12, C-241/12

OTÁZKY A ODPOVEDE

AKO SA OBCE DOSTANÚ K ÚDAJOM O ZBERE ODPADOV NA SVOJOM ÚZEMÍ?

Ako môže obec získavať údaje o množstvách komunálnych odpadov vyzbieraných na území obce inak, ako ohlásením podľa prílohy č. 11 k vyhláške Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 366/2015 Z. z. o evidencnej povinnosti a ohlasovacej povinnosti v z. n. p. (ďalej len „vyhláška MŽP“)? Ako môže obec zistiť, ktoré firmy údaje neohlásili?

Tak, ako je uvedené priamo v otázke, obec môže získavať údaje o množstvách komunálnych odpadov vyzbieraných na území obce výhradne z Oznámenia o zbere alebo výkupu odpadu podľa prílohy č. 11 k vyhláške MŽP. To znamená, že nie telefonicky, ako sa to často v januári deje. Oznámenie má povinnosť podať ten, kto vykonáva zber odpadu alebo výkup odpadu od fyzickej osoby (teda občana) za obdobie kalendárneho roka do 31. januára nasledujúceho roka obci, na území ktorej sa zber alebo výkup odpadu uskutočňuje.

V časti prílohy č. 11 k vyhláške MŽP – spôsob vyplňania tlačiva sú presne uvedené komunálne odpady uvedené vo vyhláške Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 365/2015 Z. z., ktorou sa ustanovuje Katalóg odpadov, ktorých sa oznamovacia povinnosť aj týka, pričom ide o: 20 01 01, 20 01 02, 20 01 03, 20 01 04, 20 01 21, 20 01 23, 20 01 25, 20 01 33, 20 01 34, 20 01 35, 20 01 36, 20 01 39, 20 01 40, 20 01 40 01, 20 01 40 02, 20 01 40 03, 20 01 40 04, 20 01 40 05, 20 01 40 06, 20 01 40 07.

K druhej časti otázky, ako môže obec zistiť, ktoré firmy (držitelia odpadu) údaje neohlásili, si obec sama nadstavuje kontrolný mechanizmus, ktorý vychádza zo zmluvného vzťahu s takýmto držiteľom odpadu. Ustanovenie § 81 ods. 13 zákona č. 79/2015 Z. z. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v z. n. p. (ďalej len „zákon o odpadoch“) totiž ustanovuje povinnosť mať

uzatvorenú zmluvu s obcou každému, kto má zámer vykonávať na území obce zber vrátane mobilného zberu a prepravu komunálnych odpadov s výnimkou biologicke rozložiteľného kuchynského a reštauračného odpadu od prevádzkovateľa kuchyne. Ustanovenie § 81 ods. 15 zákona o odpadoch zároveň spresňuje, akým spôsobom môže byť zmluva uzatvorená, pričom:

„Zmluva sa uzatvára na určitý čas, obvykle na päť rokov alebo na dobu neurčitú s výpovednou dobou obvykle 12 mesiacov.“

Obec v zmluve podľa § 81 ods. 13 zákona o odpadoch podrobne upraví spôsob a podmienky zberu a prepravy odpadov tak, aby boli v súlade s platným programom obce a so všeobecne záväzným nariadením (ďalej len „VZN“) obce podľa § 81 ods. 8 zákona o odpadoch.

Z uvedeného vyplýva, že obec v prvom rade musí mať tieto podmienky špecifikované vo VZN obce a následne ich môže uplatňovať v zmluvnom vzťahu podľa § 81 ods. 13 a ods. 15 zákona o odpadoch.

Uvedená povinnosť zmluvného vzťahu a zároveň oznamovania sa týka nielen držiteľov odpadov, ktorí majú zariadenie na nakladanie s odpadmi na území obce – sídlo, prevádzkarne, ale aj na držiteľov odpadov, ktorí činnosti ako zber vrátane mobilného zberu a prepravu komunálnych odpadov na území obce realizujú jednorazovo. Podľa § 16 ods. 2 písm. b) zákona o odpadoch:

„(2) Ten, kto vykonáva zber odpadu alebo výkup odpadu od fyzickej osoby, je okrem povinností podľa odseku 1 povinný b) oznamovať obci, na ktorej území sa zber odpadu alebo výkup odpadu uskutočňuje, údaje o druhu a množstve vyzbieraného odpadu alebo vykupeného odpadu [§ 105 ods. 3 písm. d)].“

*Ing. Zuzana Balková
Konzultantka, EKO-IN*

ODPADY

20. ročník

Vydáva Wolters Kluwer SR s. r. o., Mlynské nivy 48, 821 09 Bratislava, IČO: 31348262, tel.: (02) 58 10 20 10, e-mail: office@wolterskluwer.sk

Šéfredaktor: Ing. Klára Glosíková, tel.: (02) 58 10 20 21, e-mail: klara.glosikova@wolterskluwer.com

Zodpovedný redaktor: Mgr. Zuzana Aštary, tel.: (02) 58 10 20 28, e-mail: zuzana.astary@wolterskluwer.com

Adresa redakcie: Wolters Kluwer SR s. r. o., Mlynské nivy 48, 821 09 Bratislava, tel.: (02) 58 10 20 10, internet: www.wolterskluwer.sk

Inzercia, predplatné a distribúcia: Mgr. Katarína Dragulová, tel.: (02) 58 10 20 12, e-mail: casopisy@wolterskluwer.sk

Tlač: SOŠ polygrafická, Bratislava, www.polygraficka.sk

Nevyžiadané príspevky nevraciam. Pretlač a akékoľvek šírenie obsahu je povolené len s výslovným písomným súhlasom vydavateľa. Za správnosť údajov uvedených v článkoch zodpovedajú ich autori.

EV 1044/08

Ročné predplatné 63,90 € vrátane DPH, poštovného a balného. Predplatné sa automaticky predlžuje o ďalší rok, ak odber nie je najneskôr v auguste písomne zrušený.

Periodicita vydávania: mesačník

Zadané do tlače: 15. 1. 2020

© Wolters Kluwer SR s. r. o., 2020

ISSN 1335-7808

Oznámenie o vlastníckej štruktúre vydavateľa

Vydavateľom mesačníka „ODPADY“ je Wolters Kluwer SR s. r. o. Vlastníkom vydavateľa je spoločnosť Wolters Kluwer LR Central Europe GmbH, Wipplingerstraße 24/1. OG, 1010 Viedeň.